

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Հաստատված է
Հայաստանի Հանրապետության
կենտրոնական բանկի խորհրդի
8.11.2012 թ. թիվ 303Ա որոշմամբ

Գնաճի
հաշվետվություն

Դրամավարկային
քաղաքականության ծրագիր.
4-րդ եռամսյակ, 2012

Դրամավարկային քաղաքականության
2012 թ. 3-րդ եռամսյակի
ծրագրի կատարման
հաշվետվություն

Բովանդակություն

1. Համառոտագիր	5
2. Կանխատեսում, դրա փոփոխությունները և ռիսկեր	9
2.1. Արտաքին միջավայր	9
2.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ	12
2.3. Գնաձի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող 3 տարվա հորիզոնում	16
3. 2012 թվականի երրորդ եռամսյակի փաստացի զարգացումները	19
3.1. Գնաձ	19
3.1.1. Փաստացի գնաձ և գնաձի նպատակի իրագործում	19
3.1.2. Ներմուծման գներ և արտադրողների գներ	20
3.1.3. Գնաձի սպասումներ	22
3.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ	22
3.2.1. Համախառն առաջարկ	22
3.2.2. Համախառն պահանջարկ	24
3.2.3. Աշխատանքի շուկա	25
3.2.4. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն	26
3.3. Փող և ֆինանսական շուկայի զարգացումներ	27
3.3.1. Տոկոսադրույքներ	27
3.3.2. Փող և վարկ	29
3.3.3. Փոխարժեք	30
3.4. Վճարային հաշվեկշիռ	31
3.4.1. Ընթացիկ հաշիվ	32
3.4.2. Կապիտալի և ֆինանսական հաշիվ	33
3.5. Արտաքին միջավայր	34

2006 թվականի հունվարից ՀՀ կենտրոնական բանկն անցում է կատարել գնաճի նպատակադրման ռազմավարությանը: Այս ռազմավարության իրականացմամբ՝ ԿԲ-ն դրամավարկային քաղաքականությունն ուղղում է նպատակային՝ 4% ցուցանիշից ապագա գնաճի շեղումները նվազագույնի հասցնելուն:

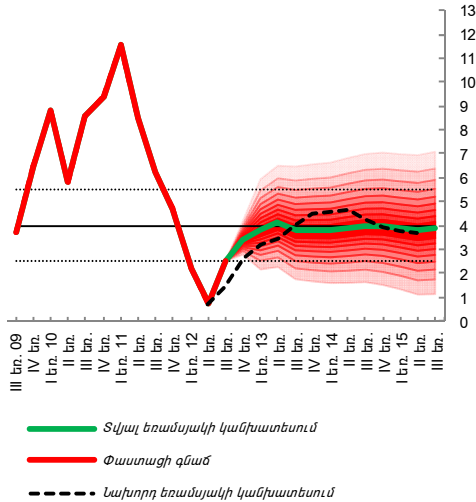
Յուրաքանչյուր եռամսյակ կանխատեսվում էր առաջիկա 12 ամիսների պայմանական՝ տոկոսադրույքների անփոփոխ մակարդակի վարկածի պայմաններում ձևավորվող գնաճը, որը և հրապարակվում էր Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրերում: Միաժամանակ կանխատեսվում էր քաղաքականության տոկոսադրույքի արձագանքը, և նախանշվում էին դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները:

Վերջին տարիներին էապես կատարելագործվել է ԿԲ կանխատեսման և քաղաքականության վերլուծության համակարգը. ընդլայնվել և բարելավվել է հիմնական՝ եռամսյակային կանխատեսումների մոդելը, ընդլայնվել է մակրոտնտեսական տարբեր ցուցանիշների միտումները կանխատեսող կարճաժամկետ մոդելների ցանկը, և ներկայումս ԿԲ-ն հնարավորություն ունի հասարակությանը ներկայացնելու ոչ միայն առաջիկա 12 ամիսների գնաճի կանխատեսումները, այլև միջնաժամկետ կանխատեսումներ՝ ոչ պայմանական գնաճի համար:

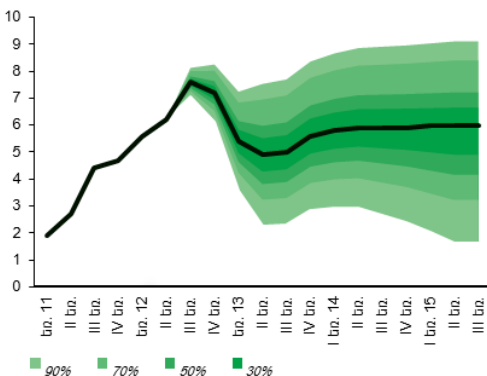
2012 թվականի երկրորդ եռամսյակից ԿԲ-ն ընդլայնել է գնաճի կանխատեսումների հրապարակման հորիզոնը՝ 1 տարուց դարձնելով 3 տարի, և հրապարակում է ոչ պայմանական գնաճը՝ նախկին պայմանականի փոխարեն:

1. ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

Գնաճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկ (12-ամսյա)

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

Ըստ 2012 թվականի երրորդ եռամսյակի փաստացի տվյալների՝ եռամսյակի ընթացքում գրանցվել է 1.1% գնանկում՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 2.8%-ի փոխարեն, որի արդյունքում 12-ամսյա գնաճի մակարդակը, տարվա առաջին կիսամյակի շարունակական նվազումից հետո, երրորդ եռամսյակի սկզբին բարձրացել է և ողջ ընթացքում գտնվել տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանագծում՝ սեպտեմբերի վերջի դրությամբ կազմելով 2.5%: Արձանագրված 12-ամսյա գնաճը պայմանավորվել է պարենային ապրանքների գների 1.8% (նպաստումը ընդհանուր գնաճին՝ 0.96 տոկոսային կետ), ոչ պարենային ապրանքների գների և ծառայությունների սակագների՝ համապատասխանաբար տ/տ 5.7% և 2.1% աճով (ընդհանուր նպաստումը գնաճին՝ 1.55 տոկոսային կետ):

Կանխատեսվող հորիզոնում ինչպես արտաքին աշխարհի, այնպես էլ ՀՀ տնտեսության ներքին զարգացումները նախանշում են գնաճային միջավայրի փոքր-ինչ ընդլայնում, և առաջիկա ամիսներին 12-ամսյա գնաճը կբարձրանա՝ տարեվերջին կազմելով 3.4%, իսկ այնուհետև **կանխատեսվող հորիզոնում** կկառավարվի առավելագույնը նպատակային 4% մակարդակի շրջակայքում:

2012 թվականի երկրորդ եռամսյակում **տնտեսական աճը** կազմել է տ/տ 6.6%, որի պարագայում հունվար-հունիս ժամանակահատվածի աճը կազմել է 6.2%: 2012 թվականի երրորդ եռամսյակում ԱՎԾ-ի կողմից հրապարակված ՏԱՑ-ը վկայում է տնտեսական բարձր ակտիվության մասին, որը արդյունաբերության, գյուղատնտեսության և ծառայությունների ճյուղերում արձանագրված թողարկման ծավալների աճի արդյունք է: Բազային սցենարի ներքո, հիմնականում պայմանավորված ներքին տնտեսական աճի հեռանկարների վերաբերյալ լավատեսական սպասումների ձևավորման պարագայում ներքին պահանջարկի վերականգնման տեմպերի ակնկալվող արագացմամբ և արտաքին պահանջարկի շարունակական վերականգնմամբ, 2012 թվականին սպասվում է տարեկան 7-7.4% տնտեսական աճ: Ընդ որում, տնտեսական աճին կշարունակի մեծապես նպաստել ծառայությունների, արդյունաբերության և գյուղատնտեսության ճյուղերի ավելացված արժեքների աճը՝ տարեվերջին կազմելով համապատասխանաբար շուրջ 6%, 9.5% և 11%: Տնտեսական աճի նախանշված միտումները կշարունակվեն **կանխատեսվող հորիզոնում**, և այն կկայունանա 5-6% շրջանակներում:

Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2012 թվականին **աշխատանքի շուկայում** կգրանցվի միջին անվանական աշխատավարձի 5.7% աճ, իսկ գործազրկությունը կնվազի 1.2 տոկոսային կետով՝ կազմելով 17.2%: Տնտեսական աճի՝ բազային սցենարով նախանշված զարգացումների պահպանման պարագայում աշխատանքի շուկայում միջին աշխատավարձերի աճի և գործազրկության կրճատման նման տեմպերը կշարունակվեն նաև **կանխատեսվող հորիզոնում**: Վերը նշված զարգացումների պայմաններում աշխատանքի շուկայում գնաճի վրա ազդող էական անհավասարակշռություններ չեն սպասվում:

2012 թվականին, ըստ ԿԲ գնահատումների, մասնավոր սպառման 8% և մասնավոր ներդրումների 4.8% աճի պարագայում **մասնավոր ծախսումները** կավելանան 7.2%-ով և տարվա երկրորդ կիսամյակում սպառողական շուկայում կառաջացնեն որոշակի գնաճային ճնշումներ: 2013 թվականի մասնավոր սպառման և ներդրումների աճի տեմպերը նախորդ կանխատեսումների համեմատ վերանայվել են աճի ուղղությամբ և կկազմեն համապատասխանաբար 4% և 5.5%, իսկ մասնավոր ծախսումների աճը կկազմի 4.4%, որի տեմպերի դան-

դադման արդյունքում կթուլանա գնաճային ազդեցությունը: **Կանխատեսվող հորիզոնում** մասնավոր սպառումը 2012 թվականի բարձր աճի տեմպերի համեմատ կաճի ավելի դանդաղ, բայց կայուն տեմպերով, իսկ մասնավոր ներդրումները կշարունակեն վերականգնվել 2012 թվականի առաջին կիսամյակի անկումից հետո և կայուն աճ կունենան միջնաժամկետ հատվածում՝ նպաստելով տնտեսական աճին և չստեղծելով գնաճային ճնշումներ:

2012 թվականի երրորդ եռամսյակում **հարկաբյուջետային քաղաքականության** ազդեցությունը համախառն պահանջարկի վրա, ըստ հարկաբյուջետային ազդակի ցուցանիշի, գնահատվել է զսպող, որը ԿԲ կողմից կանխատեսվածի շրջանակում է: Վերջինս պայմանավորված է եկամուտների 0.57 և ծախսերի 0.51 զսպող ազդեցություններով: 2012 թվականի համար, համաձայն բազային սցենարի, **հարկաբյուջետային ազդակը** գնահատվել է 1.1 զսպող՝ ի հաշիվ տարվա արդյունքում պետական ծախսերի տնտեսման: 2013 թվականին ակնկալվում է համախառն պահանջարկի վրա հարկաբյուջետային քաղաքականության չեզոք ազդեցություն, որը պայմանավորված կլինի եկամուտների՝ զսպող և ծախսերի՝ նույնչափ ընդլայնող ազդեցություններով: **Կանխատեսվող հորիզոնում** հարկաբյուջետային քաղաքականությունը միտված է լինելու պարտքի արդյունավետ կառավարմանը և մինչև 3% պակասուրդ/ՅՆԱ հարաբերակցության պահպանմանը, ինչի պարագայում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը գնահատվում է ոչ գնաճային:

2012 թ. վերջին, ըստ ԿԲ գնահատումների, **ընթացիկ հաշվի** պակասուրդ/ՅՆԱ ցուցանիշը կկազմի շուրջ 9.0%՝ նախորդ տարվա 10.9%-ի փոխարեն: 2012 թ. երրորդ եռամսյակում գնահատվում է այդ ցուցանիշի 1.5 տոկոսային կետով նվազում:

2012 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում համաշխարհային տնտեսության վերականգնման տեմպերի դանդաղման և ներքին տնտեսության ակտիվության աճի բարձր տեմպերի պահպանման ներքո **ընթացիկ հաշվի** պակասուրդը, նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ, նվազել է. արտահանման գների նվազման պայմաններում ապրանքների արտահանման դոլարային արժեքը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ նվազել է 5.3%-ով, իսկ ապրանքների ներմուծման դոլարային արժեքը նվազել է տ/տ 8.7%-ով: 2012 թ. երրորդ եռամսյակում պահպանվել են ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների աճի միտումները՝ հիմնականում պայմանավորված Ռուսաստանի տնտեսության զարգացումներով:

2013 թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման դոլարային արժեքի աճը կկազմի 4-6%, իսկ ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման դոլարային արժեքի աճը՝ 3-5%: 2013 թ. Ռուսաստանի տնտեսական աճի՝ նվազման ուղղությամբ վերանայման արդյունքում ոչ առևտրային փոխանցումների զուտ ներհոսքի աճի տեմպերը կպահպանվեն 8-10%-ի միջակայքում:

Կանխատեսվող հորիզոնում ընթացիկ հաշվի դիրքի բարելավման գործընթացը կշարունակվի և նախորդ ծրագրի համեմատ կգտնվի առավել բարենպաստ մակարդակում՝ 6-8%-ի միջակայքում:

Չամաշխարհային տնտեսությունում 2012 թ. երրորդ եռամսյակը նշանավորվեց ԱՄՆ-ի և Եվրոմիության իրականացրած տնտեսական քաղաքականության որոշակի քայլերով՝ ուղղված տնտեսական աճի խթանմանը և պարտքային հիմնախնդիրների լուծմանը: Մասնավորապես հատկանշական էր ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակար-

գի կողմից ընդունված՝ երրորդ քանակական ընդլայնման որոշումը, ցածր տոկոսադրույքների քաղաքականության երկարաձգումը ևս մեկ տարով՝ մինչև 2015 թ., ինչպես նաև, հատուկ պայմանների ներքո, երկրորդային շուկայից պարտքային խնդիրներով երկրների պարտատոմսերի գնման վերաբերյալ ԵԿԲ-ի կողմից ընդունված որոշումը:

Ըստ ԱՄՆ գնահատումների՝ 2012 թ. *համաշխարհային տնտեսական աճը* 2011 թ. 3.8%-ի փոխարեն կկազմի 3.3%: Նման նվազման պատճառը հիմնականում 2012 թ-ին *զարգացած երկրների տնտեսական աճի* 1.3%-ով դանդաղումն է, որը իր ազդեցությունը կունենա նաև զարգացող երկրների տնտեսական աճի վրա. 2012-ին այն գնահատվում է 5.3%՝ 2011 թ. արձանագրված 6.2%-ի փոխարեն:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում հիմնական հումքային և պարենային որոշ ապրանքների միջազգային շուկաներում դրսևորվել են գնաճային միտումներ՝ պայմանավորված առաջարկի հետ կապված խնդիրներով և ԱՄՆ-ի Դաշնային պահուստային համակարգի կողմից իրականացված երրորդ քանակական ընդլայնմամբ: Այսպես, պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության (FAO) կողմից իրապարկվող պարենի գների ինդեքսը երրորդ եռամսյակում, նախորդ եռամսյակի համեմատ, միջինում աճել է 3.7%-ով, որը դեռևս 6.7%-ով ցածր է նախորդ տարվա նույն եռամսյակի ցուցանիշից:

Ջարգացած երկրների տնտեսական աճը 2013 թվականին կվերականգնվի շատ դանդաղ տեմպերով և կկազմի 1.5% (0.3 տոկոսային կետով ճշգրտում՝ նվազման ուղղությամբ): Ջարգացած երկրների տնտեսական զարգացումները իրենց ազդեցությունը կունենան *զարգացող երկրների* վրա, որտեղ ևս կնկատվի տնտեսական աճի դանդաղում, և 2013 թ. կարձանագրվի 5.6% աճ (0.2 տոկոսային կետով ճշգրտում՝ նվազման ուղղությամբ):

Կանխատեսվող հորիզոնում արտաքին միջավայրի ճնշումները կլինեն թույլ գնաճային, քանի որ առանձին հումքային և պարենային շուկաներում առկա գնաճային զարգացումները մեծամասամբ կհավասարակշռվեն համաշխարհային պահանջարկի ցածր մակարդակով: Ամերիգեշտ է նշել նաև, որ ցորենի միջազգային շուկան գտնվում է հիմնարար լարվածության¹ մեջ և բավականին զգայուն է ցանկացած նոր տեղեկատվության նկատմամբ՝ գների բարձր տատանողականություն դրսևորելու առումով:

Կանխատեսվող հորիզոնում համաշխարհային տնտեսության զարգացման հետագա ընթացքի վերաբերյալ առկա են լուրջ անորոշություններ, և *ռիսկերը* գերակշռում են նվազման ուղղությամբ: Մասնավորապես՝ կարճաժամկետ հորիզոնում համաշխարհային տնտեսական աճի նվազման ուղղությամբ *ռիսկերը* պայմանավորված կլինեն ԵՄ երկրներում պարտքային հիմնախնդիրների սրմամբ, ԱՄՆ-ում ֆիսկալ կոնսոլիդացման ընթացքով, ինչպես նաև աշխարհաքաղաքական զարգացումներով պայմանավորված՝ էներգակիրների գների հնարավոր աճով: Աճի ուղղությամբ *ռիսկերը* հիմնականում կպայմանավորվեն ԱՄՆ-ում և ԵՄ-ում ավելի արդյունավետ տնտեսական քաղաքականությունների կիրառման արդյունքում տնտեսական աճի արագ վերականգնմամբ, որի հավանականությունը, սակայն, ցածր է:

2012 թվականի երրորդ եռամսյակում ԿԲ-ն շարունակել է անփոփոխ թողնել *վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը (8.0%)*: Հիմ-

¹ Հիմնարար լարվածություն ասելով հասկանում ենք շուկայի իրավիճակ, երբ հիմնարարների (առաջարկը և պահանջարկը պայմանավորող գործոնների) զարգացումները հանգեցրել են առաջարկի և պահանջարկի այնպիսի համակցության ձևավորման, որի պարագայում գնային դրսևորումները առավելապես կրում են պատահական և անկանխատեսելի գործոնների ազդեցությունները:

նական փաստարկը եղել է 12-ամսյա գնաճի ցուցաբերած աճողական վարքագիծը և արդյունքում՝ կայունացումը տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանագծում, ինչը ուղեկցվել է նաև արտաքին և ՀՀ տնտեսություններից ակնկալվող թույլ գնաճային սպասումներով: Այս պայմաններում երրորդ եռամսյակում ֆինանսական շուկայում դրսևորվել են հիմնականում շուկայական տոկոսադրույքների նվազման և դրամի արժևորման միտումներ (տես «3.3.1. Տոկոսադրույքներ» և «3.3.3. Փոխարժեք» բաժինները):

Կանխատեսվող հորիզոնում 12-ամսյա գնաճը կշարունակի վերականգնվել և կմնա թույլատրելի միջակայքում՝ 2013 թվականի առաջին կեսին մոտենալով 4% նպատակային ցուցանիշին:

Կարճաժամկետ և երկարաժամկետ ժամանակահատվածում գնաճի՝ կանխատեսված արժեքից շեղման ռիսկերը համարվում են հավասարակշռված և պայմանավորված են արտաքին և ներքին տնտեսական գործոններով: Այսպես, ՀՀ տնտեսությունում հնարավոր բնակլիմայական անբարենպաստ պայմանների հետևանքով գյուղմթերքների առաջարկի կրճատմանն ի պատասխան ներքին գների ավելացումը և աշխարհաքաղաքական բացասական զարգացումների պատճառով միջազգային շուկայում էներգակիրների գների աճի գնաճային հետևանքները նախանշում են գնաճի ավելացման ուղղությամբ ռիսկերի առկայությունը: Մյուս կողմից, կանխատեսվող հորիզոնում հարկաբյուջետային զսպող քաղաքականությամբ, պարտքային հիմնախնդիրների սրմամբ և երկարաժամկետ հատվածում պոտենցիալ ՀՆԱ-ի աճի տեմպի դանդաղմամբ պայմանավորված՝ ԱՄՆ և ԵՄ երկրների տնտեսական աճի դանդաղումից բխող համաշխարհային պահանջարկի անկումը վկայում են հնարավոր գնանկումային ռիսկերի մասին, որոնք կչեզոքացվեն վերը նկարագրված գնաճային ռիսկերով:

2. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ, ԴՐԱ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՌԻՍԿԵՐ

2.1. Արտաքին միջավայր²

2013 թվականին համաշխարհային տնտեսության զարգացման ուղղությունները հիմնականում կայանաճավորվեն զարգացած երկրներում պարտքային հիմնախնդիրների լուծման նպատակով իրականացվող քաղաքականությունների արդյունավետությամբ՝ տնտեսական աճի նվազման ուղղությամբ նշանակալի անորոշությունների ներքո: Ջարգացող երկրների զարգացման համար վճռորոշ կլինի վերջիններիս տնտեսության արտաքին կախվածության թուլացումը և ներքին տնտեսության վրա հիմնված տնտեսական աճի ապահովումը: Այսպես, 2012 թ. հոկտեմբերին ԱՄՆ-ն կրկին նվազեցրեց համաշխարհային տնտեսական աճի հեռանկարը՝ 2013 թ. համար կանխատեսելով 3.6% տնտեսական աճ (նվազման ուղղությամբ ճշգրտում՝ 0.3 տոկոսային կետով): 2013 թ-ին **զարգացած երկրների տնտեսական աճը** կվերականգնվի շատ դանդաղ տեմպերով և կկազմի 1.5% (նվազման ուղղությամբ ճշգրտում՝ 0.3 տոկոսային կետով): Ջարգացած երկրների տնտեսական զարգացումները իրենց ազդեցությունը կունենան **զարգացող երկրների** վրա, որտեղ ևս կնկատվի տնտեսական աճի դանդաղում, և 2013 թ. կարձանագրվի 5.6% աճ (նվազման ուղղությամբ ճշգրտում՝ 0.2 տոկոսային կետով):

Հարկ է նշել, որ Հայաստանի հիմնական գործընկերներից **Ռուսաստանի տնտեսական աճի** կանխատեսումը ևս փոքր-ինչ ճշգրտվել է նվազման ուղղությամբ՝ 2013 թ. համար՝ 3.8% (նվազման ուղղությամբ ճշգրտում՝ 0.1 տոկոսային կետով): Հունքային և պարենային ապրանքների համաշխարհային պահանջարկի նշանակալի մասն ապահովող **Չինաստանի** տնտեսական աճի տեմպերը, ըստ ԱՄՆ կանխատեսումների, 2013-ին, 2012 թ. համեմատ, փոքր-ինչ կվերականգնվեն՝ կազմելով 8.2% (նվազման ուղղությամբ ճշգրտում՝ 0.2 տոկոսային կետով): Միևնույն ժամանակ, զարգացած երկրներում տարեկան միջին գնաճը 2013 թ. կկազմի 1.6%, իսկ զարգացող երկրներում՝ 5.8%:

2013 թ. կանխատեսվող համաշխարհային տնտեսական աճի դանդաղ վերականգնման պայմաններում հիմնական հունքային ապրանքների շուկաներում գնաճային միտումներ չեն սպասվում: Պարենի միջազգային շուկաներում հիմնականում կպահպանվի 2012 թ. վերջին ձևավորված գների բարձր մակարդակը՝ առաջարկի հիմնախնդիրներով պայմանավորված հիմնարար լարվածության ներքո:

Այսպես, ի լրումն վերը նշված ընդհանուր միտումների, առանձին ապրանքների շուկաները կզարգանան իրենց ներհատուկ հիմնարար գործոնների ազդեցությամբ:

Համաշխարհային տնտեսական աճի դանդաղման պայմաններում 2013 թ., 2012 թ. համեմատ, նավթի պահանջարկը կաճի 0.74%-ով: 2013 թ. նավթի համաշխարհային պահանջարկի շուրջ 61%-ը կբավարարվի ՕՊԵԿ անդամ չհանդիսացող երկրների կողմից նավթի արդյունահանմամբ (նախորդ տարվա նկատմամբ աճը՝ 1.7%), որի պայմաններում ՕՊԵԿ անդամ երկրների կողմից արդյունահանման ծավալների նկատմամբ միջին պահանջարկը, նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի համեմատ, փոքր-ինչ կնվազի (1.12% կամ 29.8 մլն

² Արտաքին միջավայրի կանխատեսումների համար հիմք է ծառայել IMF, World Bank, The Economist, Global Insight, Financial Times, US Department of Agriculture, Economist Intelligence Unit, International Grain Council, International Energy Agency, Barclays Capital, РосБизнесКонсалтинг և այլ աղբյուրների տեղեկատվությունը:

բարել/օրական): 2013-2015 թթ., համաշխարհային տնտեսության վերականգնմանը զուգընթաց, հիմնականում կդրսևորվեն նավթի միջազգային գների չափավոր աճի միտումներ: Այնուամենայնիվ, աշխարհաքաղաքական զարգացումներով պայմանավորված՝ էներգակիրների միջազգային շուկայում առկա կլինեն գնաճային ռիսկեր:

2013 թ. սպասվող համաշխարհային թույլ պահանջարկի պայմաններում **արդյունաբերական մետաղների** շուկաները կգործեն մեծ անորոշությունների պայմաններում, և գնաճային միտումներ չեն նկատվի, իսկ 2014-2015 թթ., համաշխարհային տնտեսության վերականգնման պարագայում, կնկատվեն չափավոր գնաճային դրսևորումներ: Համաշխարհային տնտեսության սպասվող անորոշությունների պայմաններում **քանկարծեք մետաղների գները** 2013 թ. կդրսևորեն չափավոր գնաճային միտումներ:

Հացահատիկի միջազգային շուկայում կպահպանվի հիմնարար լարվածությունը (երբ ցանկացած նոր տեղեկատվություն կարող է էապես ազդել գների մակարդակի վրա), և 2013 թ. ցորենի միջազգային գները կպահպանվեն 2012 թ. երկրորդ կիսամյակում արձանագրված բարձր մակարդակում: Այսպես, համաձայն ԱՄՆ գյուղդեպարտամենտի հոկտեմբերի գնահատումների՝ 2012/2013 մարքեթինգային տարում կանխատեսվող 678 մլն տոննա սպառման և 653 մլն տոննա սպասվող բերքի պարագայում հացահատիկի համաշխարհային պաշարները նախորդ՝ 2011/2012 մարքեթինգային տարվա համեմատ կնվազեն 13%-ով և կկազմեն 173 մլն տոննա:

2012/2013 մարքեթինգային տարում կրկին կարձանագրվի **բրնձի** համաշխարհային արտադրության մեծ ծավալ՝ 465 մլն տոննա, և կանխատեսվող 469 մլն տոննա պահանջարկի պայմաններում բրնձի համաշխարհային պաշարները փոքր-ինչ կնվազեն (102 մլն տոննա)՝ 2011/2012 մարքեթինգային տարվա համեմատ: Չնայած կանխատեսվող առատ բերքին, Թաիլանդի կողմից կիրառված պետական կարգավորման արդյունքում բրնձի միջազգային շուկայում առկա լարվածությունը կարող է շարունակվել՝ արհեստականորեն բարձր պահելով բրնձի միջազգային գները: Այնուամենայնիվ, բրնձի շուկայում հիմնականում կդրսևորվեն թույլ գնանկումային միտումներ, և առկա կլինեն գնաճային ռիսկեր՝ կապված Թաիլանդի և բրինձ արտահանող այլ առաջատար երկրների կողմից գների պետական կարգավորման մեխանիզմների կիրառման հետ:

Շաքարավազի միջազգային գները կդրսևորեն հիմնականում կայունացման միտումներ՝ պայմանավորված 2012/2013 մարքեթինգային տարում Եվրոպայում, Թաիլանդում և Ռուսաստանում սպասվող առատ բերքով:

Կանխատեսվող հորիզոնում, համաշխարհային առաջարկի նկատմամբ պահանջարկի առաջանցիկ աճի պայմաններում, հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային գները կդրսևորեն չափավոր գնաճային միտումներ: Ինչ վերաբերում է առանձին ապրանքների շուկաներին, դրանց զարգացումները կպայմանավորվեն իրենց հատուկ հիմնարարներով:

Ֆինանսական շուկաները 2013 թ. կշարունակեն աշխատել մեծ անորոշությունների պայմաններում՝ կապված Եվրոգոտու ֆինանսական հիմնախնդիրների հնարավոր սրման և համաշխարհային տնտեսական աճի դանդաղման սպասումների հետ:

ԱՄՆ դաշնային պահուստային համակարգի կողմից իրականացվող ընդլայնողական քաղաքականության (երրորդ քանակական ընդլայնում, քաղաքականության ցածր տոկոսադրույքներ) ազդեցությունը կդրսևորվի 2013 թ-ին, և 2012 թ. երկրորդ կիսամյակի դանդաղ

աճի համեմատ կգրանցվի տնտեսական աճի արագացում, որը կշարունակվի մինչև 2015 թ.՝ 2.5%-ի սահմաններում: Այնուամենայնիվ, հարկաբյուջետային կոնսոլիդացման անհրաժեշտությամբ պայմանավորված՝ առկա կլինեն նվազման ուղղությամբ նշանակալի ռիսկեր:

Եվրոգոտում տնտեսության և ֆինանսական համակարգի խոցելիության ավելացման պարագայում Եվրոպական կենտրոնական բանկը կշարունակի ցածր տոկոսադրույքների քաղաքականությունը: Եվրոգոտում կշարունակվեն կառուցվածքային բարեփոխումները, որոնք կնպաստեն պարտքային հիմնախնդիրների լուծման արդյունավետությանը: Այս պայմաններում Եվրոգոտու տնտեսությունը 2013 թ. կունենա թույլ վերականգնման տեմպ՝ 0.1-0.2%, որը մինչև 2015 թ. կհասնի 1.4%-ի:

Վերոնշյալ զարգացումների պարագայում 2013-2015 թթ. արժույթային շուկայում **Եվրոն** միջինում կլինի արժեզրկման ճնշումների ներքո:

Համաշխարհային տնտեսության զարգացման հետագա ընթացքի վերաբերյալ առկա են լուրջ անորոշություններ, և **ռիսկերը** գերակշռում են նվազման ուղղությամբ: Մասնավորապես՝ կարճաժամկետ հորիզոնում համաշխարհային տնտեսական աճի՝ նվազման ուղղությամբ ռիսկերը պայմանավորված կլինեն ԵՄ երկրներում պարտքային հիմնախնդիրների սրմամբ, ԱՄՆ-ում ֆիսկալ կոնսոլիդացման ընթացքով, ինչպես նաև, աշխարհաքաղաքական զարգացումներով պայմանավորված, էներգակիրների գների հնարավոր աճով: Աճի ուղղությամբ ռիսկերը հիմնականում կպայմանավորեն ԱՄՆ-ում և ԵՄ-ում ավելի արդյունավետ տնտեսական քաղաքականությունների կիրառման արդյունքում տնտեսական աճի արագ վերականգնումը, որի հավանականությունը, սակայն, ցածր է:

Տնտեսական աճի երկարաժամկետ ռիսկերը պայմանավորված են ԱՄՆ-ում և ԵՄ-ում պոտենցիալ տնտեսական աճի հնարավոր դանդաղմամբ՝ բարձր գործազրկության հետևանքով կառուցվածքային գործազրկության աճի և պարտքի բեռի բարձր մակարդակի պայմաններում:

Համաշխարհային գնաճային ռիսկերը հիմնականում կլինեն հավասարակշռված, քանի որ ցածր տնտեսական աճով պայմանավորված ցածր գնաճային միջավայրի ռիսկերը կփոխհատուցվեն աշխարհաքաղաքական բացասական զարգացումների արդյունքում էներգակիրների գների աճի ռիսկերով: Նման իրավիճակում կորստիվ են հիմնական հումքային ապրանքների գների զարգացումների՝ առավելապես նվազման ուղղությամբ ռիսկեր, մինչդեռ պարենային ապրանքների գների զարգացումները մեծապես կպայմանավորվեն բնակչիմայական պայմանների դրսևորումներով:

Այսպիսով, կանխատեսվող հորիզոնում արտաքին միջավայրի ճնշումները կլինեն թույլ գնաճային, քանի որ առանձին հումքային և պարենային շուկաներում գնաճային զարգացումները մեծամասամբ կհավասարակշռվեն համաշխարհային թույլ պահանջարկով: Ինչ վերաբերում է արտաքին գնաճային ռիսկերին, ապա դրանք գնահատվում են չեզոք, քանի որ արտաքին միջավայրում կպահպանվեն Եվրոգոտու ֆինանսատնտեսական խնդիրների վատթարացման և արտաքին պահանջարկի անկման ռիսկերը, որոնք համարժեք են աշխարհաքաղաքական զարգացումներով պայմանավորված առկա էներգակիրների գնաճային ռիսկերին: Անհրաժեշտ է նշել նաև, որ ցորենի միջազգային շուկան գտնվում է հիմնարար լարվածության մեջ և բավականին զգայուն է սպասումների նկատմամբ՝ գների բարձր տատանողականություն դրսևորելու առումով:

2.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ

Համախառն առաջարկ: Ընթացիկ մակրոտնտեսական զարգացումների պահպանման պարագայում կանխատեսվող ժամանակահատվածում ակնկալվում է տնտեսության ճյուղերի ավելացված արժեքների իրական աճի տեմպերի որոշակի դանդաղում, որի արդյունքում 2013 թվականի տնտեսական աճը կլինի 5-6.2%³ միջակայքում: Կանխատեսվող հորիզոնում տնտեսական աճի կանխատեսումները բազային սցենարի ներքո վերանայվել են աճի ուղղությամբ՝ հիմնականում պայմանավորված ձեռնարկությունների արտադրական հնարավորությունների ավելացմամբ, ներքին տնտեսական աճի հեռանկարների վերաբերյալ լավատեսական սպասումների պարագայում ներդրումային միջավայրի գրավչության բարձրացմամբ և արտաքին պահանջարկի շարունակական վերականգնմամբ: Արդյունքում՝ տնտեսական աճը կկայունանա 5-6%-ի⁴ շրջանակներում:

Տնտեսության ճյուղերում ակնկալվում են հետևյալ զարգացումները.

Արդյունաբերության ճյուղում 2013 թվականին ակնկալվում է ավելացված արժեքի շուրջ 8-10% իրական աճ: Արդյունաբերության աճը հիմնականում կապահովվի արտահանման հզոր ներուժ ունեցող այնպիսի ենթաճյուղերի հաշվին, ինչպիսիք են՝ հանքարդյունաբերությունը, մետաղագործությունը, սննդամթերքի և խմիչքների արտադրությունը, ադամանդագործությունը, դեղագործությունը և էներգետիկան՝ շնորհիվ ոլորտում տնտեսական գործունեությունն ծավալող ձեռնարկությունների արտադրական հնարավորությունների ավելացման:

Արդյունաբերության ճյուղից բխող ռիսկերը կանխատեսված ցուցանիշի նվազման ուղղությամբ են և պայմանավորված կլինեն համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպի սպասվող դանդաղմամբ:

Շինարարության ճյուղի՝ 2013 թ. համար կանխատեսվող ավելացված արժեքի 2.5-4.5% աճը պայմանավորված է էներգետիկայի, վերամշակող արդյունաբերության, առևտրի, տրանսպորտի և գյուղատնտեսության ոլորտներում իրականացվող շինարարության ծավալների աճով:

Շինարարության ճյուղում առկա են աճի ավելի բարձր տեմպերի արձանագրման ռիսկեր՝ պայմանավորված ճանապարհաշինության և ենթակառուցվածքների բարելավմանն ուղղված խոշոր շինարարական ծրագրերի իրականացման արագությամբ:

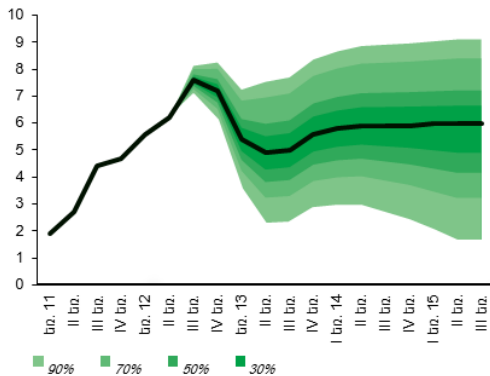
Ծառայությունների ոլորտում շարունակաբար ակնկալվում է բարձր աճի միտում, որը հիմնականում ապահովվելու է տրանսպորտի և կապի, ֆինանսական միջնորդության, ինչպես նաև զբոսաշրջության հետ կապված ծառայությունների հաշվին: Արդյունքում՝ 2013 թ. ծառայությունների ավելացված արժեքի իրական աճը կանխատեսվում է 4.5-6.5% միջակայքում:

Գյուղատնտեսության ճյուղում 2013 թ. ակնկալվում է 2-4% իրական աճ: Ընդ որում՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ գյուղատնտեսության կեսը կազմող բուսաբուծության բերքը դեռևս կախված է առավելապես բնակլիմայական պայմաններից, իսկ ոլորտում կատարված ներդրումները իրենց շոշափելի արդյունքը կտան որոշակի ժամանակային ուշացմամբ, գյուղատնտեսության աճի կանխատեսման ժամանակ ընտրվել է ամենաքիչ ռիսկային տարբերակը:

³ Տես ՉՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

⁴ Տես ՉՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

Գյուղատնտեսության և ծառայությունների ճյուղում ռիսկերը հավասարակշռված են:

Կանխատեսվող հորիզոնում բազային սցենարի նկատմամբ տնտեսական աճի ռիսկերը երկկողմանի են և կապված են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին գործոնների հետ: Ընդ որում, գերակշռում են նվազման ուղղությամբ ռիսկերը՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության ակնկալվածից ավելի դանդաղ տեմպերով վերականգնմամբ:

ՀՆԱ իրական աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխում				
Ժամանակահատված	90% հավանականության միջակայք		30% հավանականության միջակայք	
	նվազագույն	առավելագույն	նվազագույն	առավելագույն
2013 հունվար-դեկտեմբեր/ 2012 հունվար-դեկտեմբեր	2.8	8.4	5	6.2

Աշխատանքի շուկա ⁵: Բազային սցենարի ներքո աշխատուժի պահանջարկի կանխատեսումները վերանայվել են աճի ուղղությամբ, որի համար հիմք է ծառայել նախորդ կանխատեսումների համեմատ սպասվող ավելի բարձր տնտեսական ակտիվությունը: Այս պայմաններում, կանխատեսվող ժամանակահատվածում, նախորդ կանխատեսումների համեմատ, ակնկալվում է անվանական աշխատավարձերի ավելի մեծ աճ և գործազրկության մակարդակի ավելի արագ նվազում: Ընդ որում, տնտեսական աճի վերը նշված զարգացումների պահպանման պարագայում, աշխատանքի շուկայում նախանշված միտումները կշարունակվեն և կպահպանվեն նաև միջնաժամկետ հատվածում:

Մասնավորապես՝ 2013 թվականին ակնկալվում է տնտեսության միջին անվանական աշխատավարձերի 11.5%-ով աճ՝ պայմանավորված մասնավոր հատվածում արտադրողականության աճով, գործազրկության նվազմամբ, զնաճի կայունացմամբ և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող որոշ կազմակերպություններում աշխատավարձերի չափավոր աճով: 2013 թվականի անվանական աշխատավարձի աճի վրա նշանակալի ազդեցություն կունենա նաև աշխատավարձի հարկման հետ կապված օրենսդրական փոփոխությունը⁶: Նշենք նաև, որ, բազային սցենարի ներքո կանխատեսվող զնաճի պարագայում, 2013 թվականին իրական տնօրինվող աշխատավարձի աճը կկազմի 3.7%: Միջին ժամանակահատվածում սպասվում է անվանական աշխատավարձերի աճի տեմպերի արագացում, ինչը կհանգեցնի իրական աշխատավարձերի ավելի բարձր աճի տեմպերի:

2013 թվականին սպասվող տնտեսական աճի արդյունքում կշարունակվի աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկի աճը, որի արդյունքում տնտեսությունում կնվազի գործազուրկների թվաքանակը: Այս պայմաններում, ըստ զնախատեսումների, 2013 թվականին գործազրկության միջին մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ կնվազի 0.9 տոկոսային կետով՝ կազմելով 16.2%: Գործազրկության մակարդակի կայուն նվազումը կշարունակվի նաև միջին ժամանակահատվածում:

⁵ Աշխատանքի շուկայի վերաբերյալ 2012 թվականի տվյալները ՀՀ ԿԲ զնախատեսումներն են՝ հիմնված 2012 թվականի հունվար - հոկտեմբերի փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթադրվում են երկայնացված աճի ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

⁶ 2013 թվականից գործելու է եկամտային հարկը, որը փոխարինելու է ներկայումս գործող եկամտահարկին և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարին:

Վերը նշված զարգացումների պայմաններում 2013 թվականի ընթացքում, ինչպես նաև միջին ժամանակահատվածում աշխատանքի շուկայում գնաճի վրա ազդող էական անհավասարակշռություններ չեն սպասվում:

Համախառն պահանջարկ⁷: Մասնավոր հատվածի ծախսումների՝ ինչպես 2013 թվականի, այնպես էլ միջնաժամկետ հատվածի կանխատեսումները բազային սցենարի ներքո վերանայվել են աճի ուղղությամբ, որի համար հիմնականում հիմք են ծառայել կանխատեսվող ժամանակահատվածում ակնկալվող ավելի բարձր տնտեսական ակտիվության մակարդակը, 2012 թվականի առաջին կիսամյակում արձանագրված մասնավոր սպառման բարձր աճի տեմպերը և մասնավոր ներդրումների աճի տեմպերի սպասվող արագացումը:

Ըստ վերանայված գնահատումների՝ 2013 թվականին ակնկալվում է մասնավոր ծախսումների իրական 4.4% աճ: Մասնավոր ծախսումների վերը նշված աճի և պետական ծախսումների՝ իրական արտահայտությամբ 7.4% աճի պարագայում ՀՀ տնտեսությունում ներքին պահանջարկը կավելանա 4.8%-ով: Հարկ է նշել, որ 2013 թվականին, 2012-ի համեմատ, մասնավոր ծախսումների աճը կդանդաղի՝ պայմանավորված մասնավոր սպառման աճի տեմպերի դանդաղմամբ: Կանխատեսվող հորիզոնում մասնավոր ծախսումների աճի տեմպերը կպահպանեն տնտեսական աճին համապատասխան աճի տեմպեր՝ արտահայտելով 2012 թվականին մասնավոր սպառման բարձր աճի տեմպերի դանդաղումը և ներդրումների վերականգնումը միջնաժամկետ հատվածում:

Նախորդ կանխատեսումների համեմատ՝ 2013 թ. մասնավոր սպառման աճի տեմպը վերանայվել է աճի ուղղությամբ և կազմում է 4%: Վերանայման համար հիմք են ծառայել կանխատեսվող հորիզոնում ներքին տնտեսության աճի սպասվող ավելի բարձր տեմպերը և 2012 թվականի առաջին կիսամյակում մասնավոր սպառման՝ սպասվածից ավելի բարձր աճը: Չնայած աճի ուղղությամբ վերանայմանը, 2013 թվականին,՝ նախորդ տարվա համեմատ, մասնավոր սպառման աճի տեմպերը կդանդաղեն՝ պայմանավորված գնաճի կայունացմամբ, վարկավորման աճի տեմպերի դանդաղմամբ և սպառման միջժամանակային ճշգրտումներով: Միջնաժամկետ հատվածում մասնավոր սպառումը կշարունակի 2012-ի համեմատ աճել ավելի դանդաղ, բայց տնտեսական աճին համահունչ տեմպերով:

Մասնավոր ներդրումների կանխատեսումները փոքր-ինչ ճշգրտվել են աճի ուղղությամբ՝ պայմանավորված 2012 թվականի երրորդ եռամսյակում շինարարության ճյուղում նկատված ակտիվացման միտումներով և արդյունաբերության ու ծառայությունների ոլորտներում իրականացվող ներդրումներով: Արդյունքում՝ առավել հավանական է դառնում մասնավոր ներդրումների՝ 2013 թվականի համար գնահատված 5.5% աճը: Միջնաժամկետ հատվածում, 2013 թվականի համեմատ, մասնավոր ներդրումների աճի տեմպերը փոքր-ինչ կարագանան՝ ապահովելով այդ ժամանակահատվածում կանխատեսվող տնտեսական աճը:

2013 թվականի ընթացքում մասնավոր սպառման աճի տեմպերի դանդաղման և ներդրումների դանդաղ վերականգնման պարագայում աստիճանաբար կփոքրանա 2012 թվականին ձևավորված մասնավոր ծախսումների դրական ճեղքվածքը և տարեվերջին կզրո-

⁷ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի 2012 թվականի ցուցանիշները ՀՀ ԿՔ գնահատումներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը ՀՀ ԱՎԾ կողմից հրապարակված 2012 թվականի երկրորդ եռամսյակի տվյալներն են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատումները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

յանա՝ հանգեցնելով մասնավոր հատվածի առաջարկի և պահանջարկի միջև անհամապատասխանության աստիճանական վերացմանը: Վերը նշված զարգացումների հետևանքով մասնավոր ծախսումները 2013 թվականի ընթացքում սպառողական շուկայում կառաջացնեն թույլ գնաճային ճնշումներ՝ 0.2-0.3 տոկոսային կետով: 2013 թվականի վերջից սկսած՝ միջնաժամկետ հատվածում մասնավոր ծախսումների ազդեցությունը գնաճի վրա կլինի չեզոք՝ արտահայտելով մասնավոր ծախսումների ճեղքվածքի գրոյացումը:

Հաշվի առնելով երրորդ եռամսյակում **ընթացիկ հաշվի** ճշգրտման գործընթացի արագացումը, համաշխարհային տնտեսության վերականգնման սպասվող դանդաղումը և ներքին տնտեսության ակնկալվող դրական զարգացումները՝ ընթացիկ հաշվը վերանայվել է բարելավման ուղղությամբ: Ընթացիկ հաշվի բարելավումը, արտահանման և ներմուծման հարաբերական գների նվազման պայմաններում, կայանաձևավորվի արտահանման իրական ծավալների բարձր աճի պահպանմամբ և ներմուծման իրական ծավալների նվազմամբ: 2012 թ., ըստ ԿԲ գնահատումների, ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճը կկազմի շուրջ 11.0%, իսկ դոլարային արժեքի աճը, արտահանման գների գնահատվող զարգացումների պայմաններում, շուրջ 5.0%: 2013 թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական բարձր աճը կպահպանվի 8-10% միջակայքում, ինչը հիմնականում կայանաձևավորվի ՀՀ արդյունաբերությունում աճի բարձր տեմպերի պահպանմամբ: Ապրանքների և ծառայությունների արտահանման դոլարային արժեքի աճը կկազմի 4-6%: Արտահանման ռիսկերը կշարունակեն պահպանվել երկու ուղղությամբ՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերի նվազման ավելացող ռիսկերով, մետաղների միջազգային գների և ՀՀ արդյունաբերության զարգացումներով:

Համաշխարհային և ներքին տնտեսությունների հետագա զարգացումների պայմաններում ներմուծման աճի ցուցանիշը վերանայվել է նվազման ուղղությամբ: Հաշվի առնելով 2012 թ. երրորդ եռամսյակում ներմուծման՝ ակնկալվածից բավականին ցածր աճը և հաջորդ եռամսյակի սպասվող ցուցանիշը՝ 2012 թ. գնահատվում է ապրանքների և ծառայությունների իրական ներմուծման շուրջ 4.0%, իսկ դոլարային արժեքի՝ գրոյական աճ: 2013 թ. ընթացքում ապրանքների և ծառայությունների իրական ներմուծման աճի տեմպերը կդանդաղեն և կգտնվեն 1-3% միջակայքում: Ներմուծման գների սպասվող զարգացումների արդյունքում ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման դոլարային արժեքի աճը կկազմի 3-5%: Ներմուծման մասով ռիսկերը երկու ուղղությամբ կպահպանվեն՝ պայմանավորված ներքին տնտեսության զարգացումներով և միջազգային գների վարքագծով:

Ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների աճը հունվար-սեպտեմբերին համահունչ է եղել կանխատեսված ցուցանիշներին, չնայած Ռուսաստանի տնտեսական աճի տեմպերը, 2012 թ. երրորդ եռամսյակի գնահատումներով, դանդաղել են: Հաշվի առնելով փաստացի զարգացումները՝ դրամական փոխանցումների ակնկալվող աճը գրեթե չի փոփոխվել: 2012 թ. գնահատվում է շուրջ 10.0%: 2013 թ. Ռուսաստանի տնտեսական աճի՝ նվազման ուղղությամբ վերանայման արդյունքում ոչ առևտրային փոխանցումների զուտ ներհոսքի աճի տեմպերը կպահպանվեն և կլինեն 8-10% միջակայքում:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՀՆԱ ցուցանիշը կնվազի և, ըստ ԿԲ գնահատումների, 2012 թ. կկազմի շուրջ 9.0%՝ նախորդ տարվա 10.9%-ի փոխարեն:

Կանխատեսվող հորիզոնում ընթացիկ հաշվի դիրքը կշարունակի բարելավվել և կծնավորվի 6-8% միջակայքում:

2013 թվականի համար ամբողջական պահանջարկի վրա **հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցության** գնահատումը կատարվել է «ՀՀ 2013 թ. պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի ցուցանիշների հիման վրա, ըստ որի նախատեսված է հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի 0.8 տոկոսային կետով, իսկ ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշի՝ 1.3 տոկոսային կետով աճ: 2013 թվականին պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կկազմի 2.6%:

2013 թվականին ամբողջական պահանջարկի, հետևաբար նաև գնաճի վրա ակնկալվում է հարկաբյուջետային քաղաքականության չեզոք ազդեցություն, որը պայմանավորված կլինի եկամուտների՝ զսպող և ծախսերի՝ գրեթե նույնչափ ընդլայնող ազդեցություններով: Ընդ որում, առաջին եռամսյակում գնահատվել է ընդլայնող, իսկ մնացած եռամսյակներում՝ զսպող ազդեցություն:

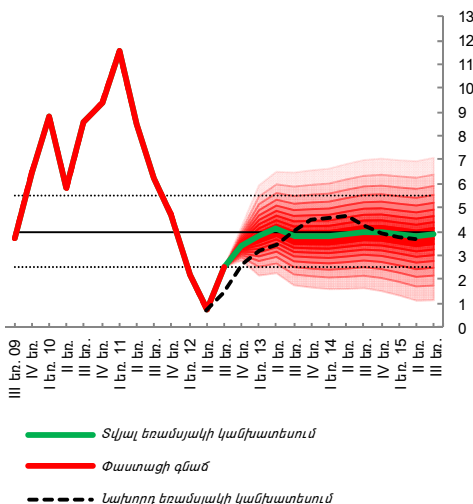
2013 թվականին իրականացվող հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կարելի է բնութագրել որպես պակասուրդի կրճատման ուղղված քաղաքականության շարունակություն:

Կանխատեսվող հորիզոնում հարկաբյուջետային քաղաքականության կանխատեսումները հիմնված են «ՀՀ 2013-2015 թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի» հիմնական ցուցանիշների կանխատեսումների վրա, ինչը միտված է լինելու պարտքի արդյունավետ կառավարման ապահովմանը և մինչև 3% պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցության պահպանմանը: Արդյունքում՝ հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը միջնաժամկետ հատվածում գնահատվում է ոչ գնաճային:

Ամփոփելով նշենք, որ 2013 թվականի ընթացքում հարկաբյուջետային հատվածի, մասնավոր պահանջարկի և աշխատուժի շուկայի զուտ ազդեցությունը ներքին գների վրա կլինի թույլ գնաճային, որը տարեվերջին կգրոյանա, իսկ կանխատեսվող հորիզոնում ներքին պահանջարկի և աշխատանքի շուկայի ազդեցությունը գնաճի վրա գնահատվում է չեզոք:

2.3. Գնաճի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող երեք տարվա հորիզոնում

Գնաճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկ (12-ամսյա)

Նախորդ կանխատեսումների համեմատ՝ գնաճի կարճաժամկետ կանխատեսումները վերանայվել են փոքր-ինչ աճի ուղղությամբ: Պայմանավորված ներքին տնտեսությունում մասնավոր ծախսումների՝ սպասվածից ավելի բարձր աճով, ցորենի միջազգային գների աճին ներքին գների ավելի մեծ արձագանքով և տեղական արտադրության գյուղմթերքների՝ սպասվածից ավելի քիչ գնանկմամբ, երկրորդ եռամսյակում ստեղծված գնանկումային միջավայրի վերականգնումն ավելի արագ է տեղի ունեցել: Արդյունքում՝ մինչև 2013 թ. երկրորդ կեսը գնաճը կմոտենա նպատակային 4% արժեքին և կանխատեսվող հորիզոնում կկառավարվի առավելապես այդ մակարդակի շրջակայքում:

Անդրադառնալով ընթացիկ կանխատեսումներին՝ նշենք, որ հիմնական եռամսյակային կանխատեսումների մոդելի միջոցով մակրոցուցանիշների կանխատեսումների և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունների գնահատման համար հիմք է ընդունվել

2012 թ. երրորդ եռամսյակում ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը:

Ժամանակահատված	Գնաճի՝ տվյալ միջակայքում լինելու հավանականությունը				
	<1%	1 - 2.5%	2.5 - 5.5%	5.5 - 7%	7%<
2012 IV եռ.	0.0%	2.3%	95.7%	2.0%	0.00%
2013 I եռ.	1.0%	13.0%	78.2%	7.4%	0.40%
2013 II եռ.	1.1%	10.7%	73.2%	13.4%	1.60%
2013 III եռ.	3.1%	16.2%	67.8%	11.2%	1.70%
2013 IV եռ.	3.6%	16.6%	66.0%	11.8%	2.00%
2014 I եռ.	4.0%	16.8%	64.8%	12.1%	2.30%
2014 II եռ.	4.0%	15.9%	63.3%	13.7%	3.10%
2014 III եռ.	3.9%	15.0%	62.2%	15.0%	3.90%
2014 IV եռ.	4.1%	15.2%	61.4%	15.2%	4.10%
2015 I եռ.	4.9%	16.3%	60.8%	14.2%	3.80%
2015 II եռ.	5.8%	17.5%	59.8%	13.4%	3.50%
2015 III եռ.	5.4%	16.5%	59.5%	14.5%	4.10%

Համաձայն կանխատեսման բազային սցենարի՝ համաշխարհային տնտեսությունը 2012-2013 թթ. հիմնականում կաճի դանդաղ տեմպերով: 2013 թ-ից զարգացած երկրներում տնտեսական աճի տեմպերը հիմնականում կվերականգնվեն՝ պայմանավորված, մասնավորապես, ԵՄ-ում խիստ խնայողության միջոցառումների համեմատաբար թուլացմամբ և պարտքային պարտավորությունների վերականգնման երաշխիքներով, ինչպես նաև զարգացած երկրներում տնտեսությունների խթանման ուղղված դրամավարկային միջոցառումների և կառուցվածքային բարեփոխումների արդյունավետ իրականացմամբ: Համաշխարհային պահանջարկի դանդաղ վերականգնման պայմաններում հիմնական ապրանքների միջազգային շուկաներում կդրսևորվեն գների կայունացման միտումներ: Ռուսաստանում, Ղազախստանում և ԱՄՆ-ում չոր եղանակային պայմանների հետևանքով բերքի կրճատմամբ պայմանավորված՝ հիմնական ապրանքային ապրանքներից հացահատիկային ապրանքների միջազգային շուկայում ձևավորված բարձր գները կպահպանվեն կանխատեսվող հորիզոնում հիմնարար լարվածության ներքո:

Մասնավոր սպառման բարձր աճի տեմպերը կպահպանվեն մինչև 2012 թվականի վերջ և կդանդաղեն 2013 թվականից սկսած՝ կայունանալով միջնաժամկետ հատվածում հավասարակշիռ մակարդակի աճի տեմպերի շուրջ: 2012 թվականի առաջին կիսամյակի անկումից հետո, տարվա երկրորդ կիսամյակից սկսած, մասնավոր ներդրումները կվերականգնվեն և կանխատեսվող հորիզոնում կաճեն ՀՆԱ հավասարակշիռ մակարդակին համահունչ: 2012 թ. վերջին հարկաբյուջետային քաղաքականությունը մասնակիորեն կգսպի միայն մասնավոր սպառման աճով պայմանավորված ներքին պահանջարկի աճը, իսկ կանխատեսվող հորիզոնում ներքին պահանջարկի վրա կունենա չեզոք ազդեցություն: Վերը նշված զարգացումները կարտահայտվեն 2012 թ. ձևավորված և մինչև 2013 թ. վերջ աստիճանաբար զրոյացող ՀՆԱ դրական ճեղքվածքով: Նշենք, որ ՀՆԱ դրական ճեղքվածքին որոշ նպաստում կունենա նաև 2012 թ. վերջին արտահանման բարձր աճը, որը նույնպես փոքր-ինչ կդանդաղի կանխատեսվող հորիզոնում:

Այսպիսով, 2012 թ. վերջին ներքին տնտեսությունում առկա կլինեն սպառման բարձր մակարդակով պայմանավորված գնաճային ճնշումներ, որոնք փոքր-ինչ կմեղմվեն զսպող հարկաբյուջետային քաղաքականությամբ: 2013 թվականին ներքին տնտեսության զար-

գացումները նախանշում են թույլ գնաճային միջավայր: Մասնավորապես՝ մասնավոր սպառման աճի բարձր տեմպերի դանդաղման և հարկաբյուջետային չեզոք քաղաքականության պարագայում մինչև տարեվերջ ներքին պահանջարկով պայմանավորված գնաճային ճնշումները կգոյանան, և 2013 թվականի վերջից մինչև միջին ժամանակահատվածը գնաճի վրա կունենան չեզոք ազդեցություն:

Ցորենի շուկայում հիմնարար լարվածությամբ պայմանավորված գների աճի արդյունքում տնտեսությունում առաջացած գնաճային դրսևորումները կպահպանվեն մինչև տարեվերջ և կչեզոքանան կանխատեսվող հորիզոնում:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում գնաճը կշարունակի վերականգնվել և պահպանվել թույլատրելի միջակայքում, իսկ 2013 թվականի առաջին կեսին ընդհուպ կմոտենա 4% նպատակային ցուցանիշին:

Այս պարագայում քաղաքականության տոկոսադրույքի առկա մակարդակի պահպանման միջոցով կանխատեսվող հորիզոնում գնաճը կծնավորվի 4% նպատակային ցուցանիշի շրջակայքում, իսկ ՀՆԱ-ն՝ իր հավասարակշիռ մակարդակում:

Կարճաժամկետ և երկարաժամկետ հատվածում գնաճի՝ **կանխատեսված արժեքից շեղման ռիսկերը** համարվում են հավասարակշռված և պայմանավորված են արտաքին և ներքին տնտեսական գործոններով: Մասնավորապես՝ ՀՀ տնտեսությունում հնարավոր բնակլիմայական անբարենպաստ պայմանների հետևանքով գյուղ-մթերքների առաջարկի կրճատմանն ի պատասխան ներքին գների ավելացումը և աշխարհաքաղաքական բացասական զարգացումների պատճառով միջազգային շուկայում էներգակիրների գների աճի գնաճային հետևանքները նախանշում են գնաճի ավելացման ուղղությամբ ռիսկերի առկայությունը: Մյուս կողմից, կանխատեսվող հորիզոնում հարկաբյուջետային զսպող քաղաքականությամբ, պարտքային հիմնախնդիրների սրմամբ և երկարաժամկետ հատվածում պոտենցիալ ՀՆԱ-ի աճի տեմպի դանդաղմամբ պայմանավորված՝ ԱՄՆ և ԵՄ երկրների տնտեսական աճի դանդաղումից բխող համաշխարհային պահանջարկի անկումը վկայում է հնարավոր գնանկումային ռիսկերի մասին, որոնք չեզոքացվում են վերը նկարագրված գնաճային ռիսկերով:

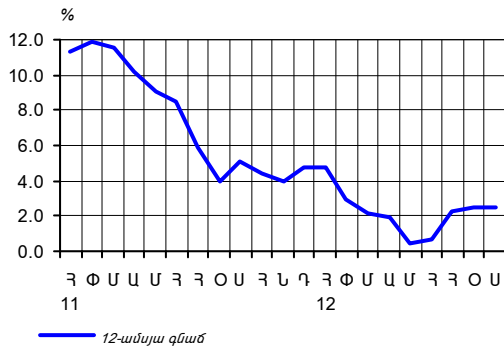
Կանխատեսվող հորիզոնի համար դրամավարկային ցուցանիշների կանխատեսումների հիմքում ընկած են 2012 թվականի երրորդ եռամսյակի դրությամբ ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը, հաջորդ երեք տարվա կտրվածքով կանխատեսված մակրոտնտեսական զարգացումները, հարկաբյուջետային քաղաքականության սցենարը, վճարային հաշվեկշիռը, ՀՀ առևտրային բանկերի ռազմավարական ծրագրերը, բանկերում և վարկային կազմակերպություններում կատարված հարցումների արդյունքները: **Կանխատեսվող հորիզոնում**, ընդհանուր առմամբ, ինչպես արտաքին աշխարհի, այնպես էլ ՀՀ տնտեսության ներքին զարգացումները նախանշում են գնաճային միջավայրի փոքր-ինչ ընդլայնում, ինչի արդյունքում կանխատեսվող հորիզոնում 12-ամսյա գնաճը կմոտենա նպատակային 4% ցուցանիշին և կպահպանվի կայուն մակարդակում մինչև հորիզոնի վերջ: Այդ պարագայում կանխատեսվող հորիզոնում ֆինանսական համակարգի կողմից տնտեսության վարկավորման և ֆինանսական միջնորդության բարձր աճը կշարունակվի, սակայն նախորդ տարիների համեմատ աճի տեմպերը որոշ չափով կնվազեն:

3. 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ԵՐՐՈՐԴ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ ՓԱՏՏԱՑԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

3.1. Գնաճ

3.1.1. Փաստացի գնաճ և գնաճի նպատակի իրագործում

2012 թվականի երրորդ եռամսյակի սկզբից 12-ամսյա գնաճի ցուցանիշը բարձրացել է՝ կայունանալով տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանագծում

2012 թվականի երրորդ եռամսյակի փաստացի արդյունքներով գրանցվել է 1.1% գնանկում՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 2.8%-ի փոխարեն, որի արդյունքում 12-ամսյա գնաճի մակարդակը, տարվա առաջին կիսամյակի շարունակական նվազումից հետո, երրորդ եռամսյակի սկզբին բարձրացել է և ողջ ընթացքում գտնվել տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանագծում՝ սեպտեմբերի վերջի դրությամբ կազմելով 2.5%: Հաշվի առնելով ցորենի միջազգային գների բարձր մակարդակի պահպանումը, ինչպես նաև գյուղատնտեսական ապրանքների գների վերականգնումը ներկայիս ցածր մակարդակից, առաջիկա եռամսյակում ակնկալվում է գնաճային միջավայրի որոշակի ընդլայնում: Այս պարագայում, տարեվերջին կանխատեսվում է 3.4% գնաճ, որը նախորդ կանխատեսման համեմատ փոքր-ինչ վերանայվել է աճի ուղղությամբ:

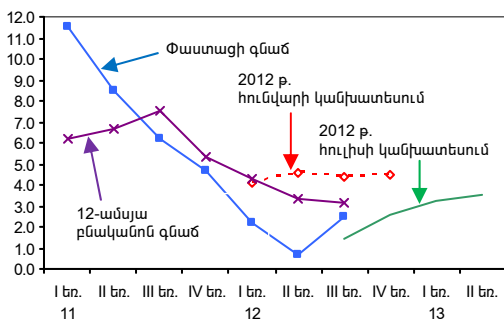
12-ամսյա գնաճի փաստացի ցուցանիշը շուրջ 1.1 տոկոսային կետով գերազանցել է Դրամավարկային քաղաքականության երրորդ եռամսյակի ծրագրի բազային սցենարով ակնկալվող մակարդակը, ինչը պայմանավորվել է գերազանցապես պարենային ապրանքների գների՝ սպասվածից բարձր աճով, այն դեպքում, երբ ոչ պարենային ապրանքների գները և ծառայությունների սակագները հիմնականում համահունչ են եղել նախատեսված աճին: Պարենային ապրանքների գների 12-ամսյա 1.8% աճին հիմնականում նպաստել է «Միրգ», «Բանջարեղեն և կարտոֆիլ» ապրանքախմբերի և շաքարավազի գների՝ սպասվածից ավելի քիչ նվազումը՝ համապատասխանաբար 13.2%-ով, 9.7%-ով, 5.4%-ով, և «Հացամթերք» ապրանքախմբի գների ավելի մեծ աճը՝ 7.1%-ով: Ոչ պարենային ապրանքների և ծառայությունների գները բարձրացել են համապատասխանաբար տ/տ 5.7% և 2.1%-ով:

Երրորդ եռամսյակի ընթացքում նվազել է 12-ամսյա բնականոն գնաճի մակարդակը՝ սեպտեմբերի վերջին կազմելով 3.1%:

Դրամավարկային քաղաքականության 2012 թ. ծրագրով նախատեսվել է, որ 12-ամսյա գնաճը կդրսևորի համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ ողջ տարվա ընթացքում պահպանվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքում:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում, ակնկալվող կայուն վարքագծի փոխարեն, 12-ամսյա գնաճը շարունակել է աստիճանաբար նվազել. հունվար-հունիսին արձանագրվել է 0.4% գնանկում՝ նախորդ երկու տարվա 4.0% գնաճի փոխարեն, ինչի պարագայում 12-ամսյա գնաճը հունիսի վերջի դրությամբ կազմել է 0.7%՝ գտնվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանից ցածր: Ձևավորված գնաճային ցածր միջավայրին նպաստել է բացառապես պարենային ապրանքների գների նվազումը (-0.5 տոկոսային կետով), որը ուղեկցվել է ոչ պարենային ապրանքների և ծառայությունների 0.6-ական տոկոսային կետ նպաստումներով: Պարենային ապրանքների խորը սեզոնայնությունը բացատրվում է այն հանգամանքով, որ դեռևս 2010 թ. կեսերից, երբ արձանագրվեց գյուղատնտեսության ճյուղի թողարկման ծավալների զգալի անկում, տեղական արտադրության գյուղմթերքների գների սեզոնային ավելի քիչ նվազ-

Երրորդ եռամսյակի ընթացքում 12-ամսյա գնաճի մակարդակի աճը և կանխատեսվող հորիզոնում գնաճային միջավայրի ընդլայնման սպասումները հիմք են ծառայել այդ ժամանակահատվածում չեզոք դրամավարկային քաղաքականության իրականացման համար

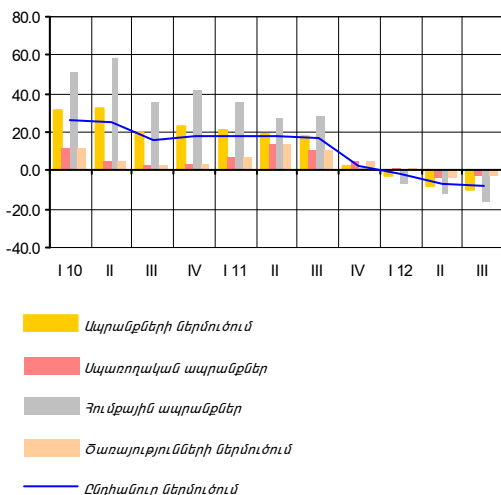

ման ազդեցությամբ ձևավորվեցին 12-ամսյա գնաճի բարձր մակարդակներ: Այնուհետև, անցած երկու տարվա ընթացքում գյուղատնտեսության ճյուղի զարգացման (2011-ի տարեկան աճը՝ 13.7%, 2012-ի առաջին կիսամյակի տ/տ աճը՝ 9.5%) արդյունքում տեղական արտադրության գյուղմթերքների առաջարկված մեծ ծավալները հանգեցրել են դրանց գների շարունակական նվազմանը:

Տարեսկզբին, նախորդ տարվա երկրորդ կեսից 12-ամսյա գնաճի ցուցաբերած նվազողական վարքագծի և ձևավորված ոչ գնաճային միջավայրի պայմաններում, ԿԲ խորհուրդը գնահատում էր, որ գնաճային միջավայրի կրկին ընդլայնման հավանականությունը բավականին ցածր է, և ֆինանսական շուկայում ձևավորված տոկոսադրույքների միջոցով հնարավոր է նպատակային ցուցանիշի ապահովումը: Ելնելով դրանից՝ ՀՀ ԿԲ-ն 2012 թ. հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում անփոփոխ է թողել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը: Անգամ 2012 թվականի երկրորդ եռամսյակում, երբ 12-ամսյա գնաճն իջել էր տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանից ներքև, ԿԲ-ն չիջեցրեց վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը՝ դա հիմնականում հիմնավորելով դրսևորված երկու գործոնով: Նախ՝ մայիս-հունիս ժամանակահատվածում դրամի արժեզրկումն արդեն իսկ դրամավարկային պայմանների թուլացում էր և, երկրորդ, 12-ամսյա բնականոն գնաճն այդ ընթացքում մշտապես գտնվել է գնաճի նպատակային ցուցանիշի սահմաններում: Երրորդ եռամսյակում քաղաքականության գործիքի տոկոսադրույքը անփոփոխ պահելու հիմնական փաստարկը եղել է գնաճի վրա գյուղմթերքների գների անկման ընդգծված սեզոնայնության ազդեցության սպասվող վերացումը և դրա արդյունքում 12-ամսյա գնաճի կայունացումը տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանագծում: Այս պարագայում, հաշվի առնելով նաև կանխատեսող հորիզոնում արտաքին և ՀՀ տնտեսություններից ակնկալվող որոշակի գնաճային ազդեցությունները ներքին գների վրա, 12-ամսյա գնաճը կմոտենա 4% նպատակային ցուցանիշին՝ ± 1.5 տոկոսային կետ տատանումների թույլատրելի միջակայքով:

3.1.2. Ներմուծման գներ և արտադրողների գներ

Ներմուծված ապրանքների գները 2012 թ. երրորդ եռամսյակում շարունակել են նվազել

Ներմուծման գներ. Չնայած 2012 թ. երրորդ եռամսյակում համաշխարհային ապրանքային շուկաներում գների զարգացումները բավականին տարաբնույթ էին, այնուամենայնիվ, արձանագրվել են ներմուծման գների նվազման միտումներ և, ըստ ԿԲ գնահատումների, 2012 թվականի երրորդ եռամսյակում ներմուծման դոլարային գները նվազել են տ/տ 8.4%-ով՝ նախորդ եռամսյակի 6.8%-ի փոխարեն:

Ներմուծման գների վրա նվազման ուղղությամբ հիմնական նպաստումները պայմանավորված են հումքային և պարենային ապրանքախմբի գների ինդեքսի նվազմամբ (7.1 տոկոսային կետով), ինչպես նաև ներմուծվող սպառողական ապրանքների գների ինդեքսի նվազմամբ (նպաստումը՝ 0.6 տոկոսային կետ): Հատկանշական է, որ պարենային ապրանքներից որոշ ապրանքատեսակների կտրուկ աճը ավելի քան չեզոքացվել է հումքային մետաղների նշանակալի նվազումներով:

Նշենք նաև, որ 2012 թ. երրորդ եռամսյակում ներմուծման դոլարային գների տ/տ 8.4% նվազման և ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար միջին անվանական փոխարժեքի տ/տ 10.2% արժեզրկման պայմաններում, սպառողական զամբյուղում ներառված ներմուծված ապրանքների դրամային գները միջինում աճել են տ/տ 5.8%-ով:

Ցուցանիշներ	III եռ. 2011	IV եռ. 2011	I եռ. 2012	II եռ. 2012	III եռ. 2012
Ներմուծում ընդհանուր ⁸ , տ/տ %	16.6	2.5	-2.0	-6.8	-8.4
Ներմուծում ծառայություններ, %	11.2	4.0	1.5	-3.5	-2.8
Ներմուծում ապրանքներ, %	18.4	1.9	-3.2	-7.9	-10.2
Սպառողական ապրանքներ, %	11.2	4.0	1.5	-3.5	-2.8
Հումքային և պարենային ապրանքներ ⁹ , %	28.2	1.1	-6.6	-12.3	-16.6
Կապիտալ ապրանքներ ¹⁰ , %	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Աղանձ, %	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Արտադրողների գներ¹¹. 2012 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում ՀՆԱ դեֆլյատորի ինդեքսը, ըստ ԿԲ գնահատումների, կազմել է տ/տ շուրջ 101.5, որը արդյունաբերողների արտադրանքի գների և բեռնափոխադրումների գների ինդեքսների աճի արդյունք է:

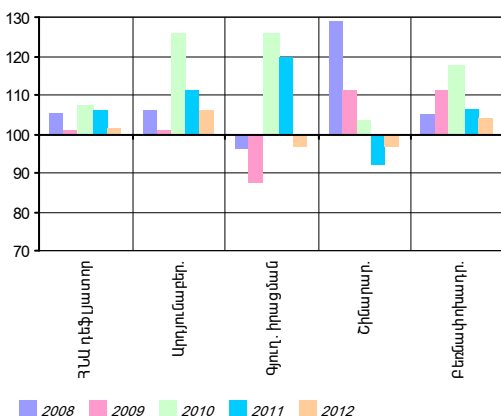
Գների համեմատաբար բարձր աճ արձանագրվել է **արդյունաբերության** ճյուղում, ընդ որում՝ երրորդ եռամսյակում արձանագրվել է գների տ/տ 8.2% աճ, որի պարագայում հունվար-սեպտեմբերի աճը կազմել է տ/տ 5.7%՝ պայմանավորված մշակող արդյունաբերության՝ 6.1% և էներգիայի, գազի արտադրության և բաշխման՝ 12.3% աճով: Վերջիններս արդյունք են համապատասխանաբար համաշխարհային և ներքին պահանջարկի վերականգնման շարունակականության և էլեկտրաէներգիա արտադրող կայանների համար նոր, համեմատաբար բարձր սակագների¹² սահմանման:

Գյուղատնտեսության ճյուղում եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է գների¹³ տ/տ 7% նվազում, որի պարագայում հունվար-սեպտեմբերի անկումը կազմել է տ/տ 3.2%՝ պայմանավորված բուսաբուծության ոլորտում արձանագրված 10% գնանկմամբ: Ընդ որում, բուսաբուծությունում արձանագրված գնանկմանը մեծապես նպաստել են կարտոֆիլի և բանջարաբուստանային կուլտուրաների՝ տ/տ 8.1%, մրգի՝ տ/տ 16.1% և բոստանային մշակաբույսերի՝ տ/տ 4.2% գնանկումները, իսկ անասնաբուծության ոլորտի 1% գնաճը հիմնականում արդյունք է մսի գների 10.8% աճի:

Շինարարությունում երրորդ եռամսյակում ևս արձանագրվել է գնանկում՝ տ/տ 0.4%, որի պարագայում հունվար-սեպտեմբերի գների նվազումը կազմել է տ/տ 3.1%՝ հիմնականում պայմանավորված շինարարության ճյուղի դանդաղ վերականգնմամբ:

Բեռնափոխադրումների գծով ինչպես երրորդ եռամսյակում, այնպես էլ հունվար-սեպտեմբերին արձանագրված գների աճը կազմել է տ/տ 3.7%՝ պայմանավորված **երկաթուղային** (9.6% աճ), **օդային** (7.4% աճ) և **ավտոմոբիլային** (3.5% աճ) տրանսպորտի սակագների աճով:

2012 թ. հունվար-սեպտեմբերին գների աճ գրանցվել է արդյունաբերության և բեռնափոխադրումների ոլորտներում

⁸ Պատմական շարքը վերանայվել է ըստ Միջազգային ֆինանսական վիճակագրության տվյալների:

⁹ Ներառում է նավթը և բնական գազը:

¹⁰ Կապիտալ ապրանքների և աղանձների գների գնահատումների բացակայությունը պայմանավորված է դրանց փաստացի խիստ մեծ տատանողականությամբ, այդ իսկ պատճառով գների փոփոխությունը գնահատվում է զրոյական:

¹¹ Գների ինդեքսների ներկայացված փոփոխությունը 2012 թվականի հունվար-սեպտեմբերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ է, եթե այլ բան նշված չէ:

¹² Վերոնշյալ փոփոխությունները որևէ ազդեցություն չեն ունեցել վերջնական սպառողին վաճառվող էլեկտրաէներգիայի սակագների վրա:

¹³ Ներկայացված են գյուղատնտեսական մթերք արտադրողի իրազման գները:

3.1.3. Գնաճի սպասումներ

ՀՀ ԿԲ-ն շարունակել է ֆինանսական հատվածի կազմակերպությունների և տնային տնտեսությունների շրջանում իրականացնել գնաճի սպասումների վերաբերյալ հարցումներ:

Նշենք, որ երրորդ եռամսյակում ֆինանսական համակարգում պահպանվել են ցածր գնաճային սպասումները: Այսպես, 2012 թ. երրորդ եռամսյակի հարցման արդյունքներով՝ բանկերում կրկին ավելացել է 12-ամսյա գնաճի 2.5-5.5% միջակայքն ընտրած հարցվողների թիվը (նախորդ հարցման 57.0%-ի փոխարեն՝ 62%): Ավելի բարձր՝ 5.5-8.5% գնաճի միջակայքը ընտրած բանկերի տեսակարար կշիռը նախորդ հարցման 38.1%-ից իջել է 33%-ի: Վարկային կազմակերպությունների գնաճային սպասումները այս եռամսյակում ևս հավասարաչափ են բաշխվել երկու միջակայքերի միջև՝ 41-ական տոկոս: Ըստ հարցման արդյունքների՝ տնային տնտեսությունների գնաճային սպասումները հիմնականում մոտ են եղել գնաճի նպատակային ցուցանիշին. գնաճի սպասվող միջին մակարդակը վերջին երկու եռամսյակներում կայունացել է 4.5%-ի շրջանում:

Ըստ հարցման արդյունքների՝ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների սպասումները (մեկ տարվա հորիզոնով) շուկայական տոկոսադրույքների վերաբերյալ մնում են կայուն մակարդակի պահպանման ուղղությամբ:

3.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ

3.2.1. Համախառն առաջարկ

Տնտեսական ակտիվության ցուցանիշ¹⁴. 2012 թվականի երկրորդ եռամսյակում *տնտեսական աճը* կազմել է տ/տ 6.6%, որի պարագայում հունվար-հունիսի աճը կազմել է 6.2%:

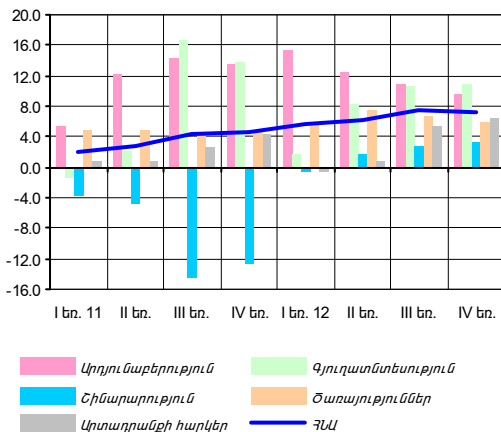
Անդրադառնալով 2012 թ. հունվար-սեպտեմբերի տնտեսական ակտիվությանը՝ հարկ է նշել, որ չնայած երրորդ եռամսյակում ՏԱՑ-ի աճի տեմպերի փոքր-ինչ դանդաղմանը, այն շարունակում է մնալ բավականին բարձր՝ տ/տ 7.6%: Այսպիսով, հաշվի առնելով ինչպես ընթացիկ տարվա առաջին ինն ամիսներին գյուղատնտեսության և ծառայությունների ճյուղերում սպասվածից բարձր տնտեսական ակտիվությունը, այնպես էլ ներքին տնտեսական աճի հեռանկարների վերաբերյալ լավատեսական սպասումների ձևավորման պարագայում ներքին պահանջարկի վերականգնման տեմպերի ակնկալվող արագացումը, տնտեսական աճի կանխատեսումները բազային սցենարի ներքո վերանայվել են աճի ուղղությամբ: Արդյունքում՝ ակնկալվում է, որ 2012 թվականին տնտեսական աճը կլինի տ/տ 7-7.4%¹⁵ միջակայքում:

Արդյունաբերության ճյուղում 2012 թ. ավելացված արժեքի աճը գնահատվում է տ/տ 9-10%՝ հիմնականում պայմանավորված մետա-

¹⁴ Տնտեսության ճյուղերի ցուցանիշները ներկայացնում են հունվար-դեկտեմբեր ժամանակահատվածում ՀՀ ԿԲ կանխատեսումները, իսկ ենթաճյուղերի ցուցանիշները ներկայացնում են ընթացիկ տարվա հունվար-սեպտեմբերի թողարկման տ/տ աճի տեմպերը, եթե այլ բան նշված չի:

¹⁵ Տես ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

Փաստացի և կանխատեսվող իրական ՀՆԱ-ի տ/տ աճի տեմպը՝ ըստ ավելացված արժեքի աճի

դական հանքաքարերի արդյունահանման (16.2%), սննդամթերքի¹⁶ (4.5%), խմիչքների¹⁷ (28.1%), ծխախոտի (56.5%) և մետալուրգիայի (11.12%) արտադրության ծավալների աճով, որը ինչպես ներքին, այնպես էլ համաշխարհային տնտեսության շարունակական վերականգնման պայմաններում, արտաքին պահանջարկի աճի արդյունք է: Ճյուղում ավելացված արժեքի աճին մեծապես նպաստել է նաև էլեկտրաէներգիայի և գազի արտադրության ծավալների աճը (13.5%)՝ հիմնականում պայմանավորված տնտեսական ակտիվության բարձրացմամբ և էլեկտրաէներգիայի՝ Իրան արտահանման ծավալների աճով:

Շինարարության ճյուղում. ավելացված արժեքի աճը գնահատվում է տ/տ 3-4%: Ընդ որում՝ մարդասիրական օգնության (79% նվազում) և պետական բյուջեի (11.2% նվազում) միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալների նվազումը ամբողջությամբ փոխհատուցվել է կազմակերպությունների (12.4% աճ), միջազգային վարկերի (25.8% աճ), բնակչության միջոցների (41% աճ) և համայնքների միջոցների (17.3% աճ) հաշվին իրականացված շինարարության ծավալների աճով:

Ըստ շինարարության ճյուղային բաշխվածության՝ ճյուղում արձանագրված աճին մեծապես նպաստել է *էլեկտրաէներգիայի, տրանսպորտի, առևտրի, ֆինանսական և ապահովագրության* ոլորտներում իրականացված շինարարության ծավալների աճը:

Ծառայությունների ոլորտում ավելացված արժեքի աճը գնահատվում է տ/տ 5.5-6.5%, ինչը մատուցված ծառայությունների և առևտրի ծավալների համապատասխանաբար 11.2% և 2.9% աճի արդյունք է: Ընդ որում՝ մատուցված ծառայությունների ծավալի աճին մեծ նպաստում են ունեցել ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության (23.6%), տեղեկատվության և կապի (4.4%), տրանսպորտի (7.8%), զբոսաշրջային գործակալությունների գործունեության (46.8%) և մշակույթի, զվարճության և հանգստի (73.2%) ոլորտներում արձանագրված աճերը: Առևտրի աճը արդյունք է մանրածախ, մեծածախ և ավտոմեքենաների առևտրի շրջանառության ծավալների համապատասխանաբար 2%, 3.3% և 12.5% աճի:

Գյուղատնտեսության ճյուղում ավելացված արժեքի աճը գնահատվում է տ/տ 10-11%, որը անասնապահության և բուսաբուծության համապատասխանաբար 3.1% և 16.9% աճի արդյունք է: Ընդ որում՝ անասնապահության ենթաճյուղում արձանագրված աճը հիմնականում պայմանավորվել է սպանդի համար իրացված անասունի և թռչնի արտադրության ծավալների՝ 0.2%, կաթի արտադրության ծավալների՝ 5.8% և ձվի արտադրության ծավալների՝ 7.9% աճով:

Բուսաբուծության աճը պայմանավորվել է հացահատիկային կուլտուրաների (1.8% աճ), կարտոֆիլի (15.1% աճ), բանջարեղենի (7.5% աճ), բոստանային մշակաբույսերի (7.9% աճ), պտղի (29.1% աճ) և խաղողի (76.8% աճ) բավականին բարձր աճերով: Ընդ որում՝ բուսաբուծության արտադրության ծավալների նման աճը արդյունք է ինչպես բարենպաստ եղանակային պայմանների, այնպես էլ ոլորտում Կառավարության կողմից իրականացվող մի շարք ծրագրերի¹⁸:

¹⁶ Սննդամթերքի արտադրության աճն արձանագրվել է հիմնականում ի հաշիվ բուսական յուղի (2.5 անգամ), միս, մսամթերք և մսի կիսապատրաստուկների (համապատասխանաբար՝ 3.6%, 6.6%, 7.8%), շաքարավազի (9.8%), հրուշակեղենի (11.9%), ալյուրի (58.3.1%), թթվասերի (15%) և պաղպաղակի (4.7%) արտադրության ծավալների աճի:

¹⁷ Խմիչքների արտադրության աճն արձանագրվել է հիմնականում ի հաշիվ կոնյակի (30.4%), օղու (43.2%), աղբյուրի ջրի (15.6%) և բնական հյութերի (9.1%) արտադրության ծավալների աճի:

¹⁸ Մասնավորապես՝ գյուղացիական տնտեսությունների վարկավորման, գյուղմթերքի իրացման շրթայի ապահովման, ցորենի և գարու սերմնաբուծության և սերմնարտադրության, օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման և տեղական կենսապարարության ոլորտների արտադրության ծրագրեր:

3.2.2. Համախառն պահանջարկ¹⁹

ՀՀ տնտեսությունում *մասնավոր ծախսումների* զարգացումները 2012 թվականի առաջին կիսամյակում ընդհանուր առմամբ համահունչ են եղել ԴՎՔ ծրագրում նախանշված բազային սցենարի զարգացումներին: Սակայն հարկ է նշել, որ մասնավոր ծախսումների կառուցվածքում մասնավոր սպառման աճն ավելի բարձր է եղել սպասվածից, իսկ մասնավոր ներդրումների անկումը՝ ավելի խորը: Տարվա երկրորդ կիսամյակում մասնավոր սպառման աճի շարունակականության և ներդրումների վերականգնման պայմաններում 2012 թվականին սպասվում է մասնավոր սպառման բարձր, իսկ ներդրումների՝ փոքր աճ:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում մասնավոր սպառումն ավելացել է 7.8%-ով, որի պարագայում տարվա համար գնահատվում է մասնավոր սպառման 8% աճ: Հատկանշական է, որ մասնավոր սպառման համեմատաբար բարձր աճին նպաստել են տնտեսական ակտիվության բարձր մակարդակը, հատկապես տեղական արտադրության աճը՝ պայմանավորված գյուղատնտեսության և ծառայության ոլորտների աճով, վարկավորման ծավալների աճի շարունակականությունը, արտասահմանից փոխանցվող դրամական հոսքերի կայուն մակարդակը, ինչպես նաև տնտեսությունում տարվա ընթացքում ձևավորված համեմատաբար ցածր գնաճային միջավայրը:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում մասնավոր ներդրումների նվազումը կազմել է 19%՝ պայմանավորված շինարարության ոլորտի բացասական զարգացումներով: Երկրորդ կիսամյակում շինարարության ակտիվացմանը զուգընթաց սպասվում է մասնավոր ներդրումների վերականգնում, որի պարագայում 2012 թվականին կարձանագրվեն մասնավոր ներդրումների համեմատաբար ցածր՝ 4.8% աճի տեմպեր:

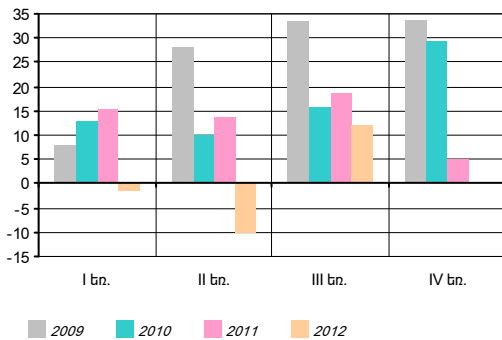
Շինարարության ճյուղի անկման ազդեցությունը մասնավոր ներդրումների վրա մեղմվել է արդյունաբերության և ծառայությունների ոլորտներում մեքենասարքավորումների ձեռքբերմանն ուղղված ներդրումների աճով, որն էլ ֆինանսավորվել է տնտեսությունում այդ նպատակով տրամադրված վարկային ռեսուրսներով և ոլորտի ձեռնարկությունների սեփական շահույթով: Վերը նշված զարգացումների ներքո տարվա ընթացքում մասնավոր ծախսումների աճը գնահատվում է 7.2%: Պետական ծախսերի՝ իրական արտահայտությամբ 4.1% նվազման պայմաններում ներքին պահանջարկի աճը 2012 թվականին գնահատվում է 5.7%:

Մասնավոր ծախսումների նշված զարգացումների մասին են վկայում նաև ՀՀ ԿԲ կողմից հաշվարկվող և հրապարակվող բաղադրյալ տնտեսական ինդեքսները²⁰: Տնային տնտեսությունների կողմից խոշոր գնումներ իրականացնելու վերաբերյալ հարցման պատասխանների հաշվեկշռային արժեքները 2012 թվականի երրորդ և չորրորդ եռամսյակների համար կազմել են համապատասխանաբար 53.8 և 54.4՝ վկայելով տնտեսությունում սպառման բարձր մակարդակի մասին: Մասնավոր ներդրումների վերականգնմանը համահունչ՝ 2012 թվականի երրորդ եռամսյակում գործարար միջավայրի ինդեքսը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, աճել է 8.8%-ով և կազմել 52.6, իսկ տնտեսական ակտիվության ինդեքսն աճել է 2.9%-ով և կազմել 60.4:

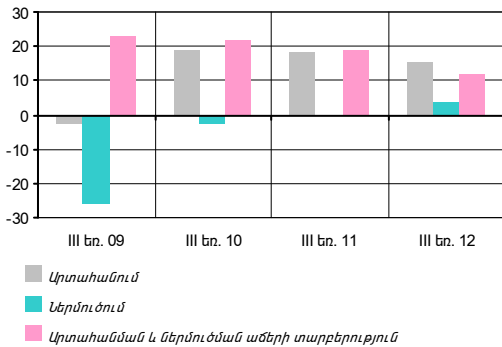
¹⁹ *Մասնավոր ծախսումների 2012 թվականի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված տարվա առաջին կիսամյակի փաստացի տվյալների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի գնահատումները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:*

²⁰ Տե՛ս <http://www.cba.am/am/SitePages/statsscci.aspx>:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում զուտ արտահանման դիրքը բարելավվել է (զուտ իրական արտահանում, տ/տ %, դրական նշանը՝ բարելավում)

Ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճը բավականաչափ գերազանցել է ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական աճը (տ/տ %)

Տարվա առաջին կիսամյակում մասնավոր սպառման բարձր աճի և մասնավոր ներդրումների նվազման պայմաններում զրոյացել է մասնավոր ծախսումների ճեղքվածքը, որը 2011 թվականի ընթացքում գնահատվում էր բացասական: Ինչ վերաբերում է տարվա երկրորդ կիսամյակին, ապա նշենք, որ մասնավոր սպառման բարձր աճի շարունակականության և մասնավոր ներդրումների վերականգնման արդյունքում տնտեսությունում մասնավոր ծախսումների ճեղքվածքը կլինի դրական և գնաճի վրա կունենա 0.4-0.5 տոկոսային կետ ազդեցություն:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում **ապրանքների և ծառայությունների իրական արտահանման** տ/տ աճի տեմպերը բավականաչափ գերազանցել են **ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման** իրական²¹ տ/տ աճի տեմպերը: Այսպես, ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճի բարձր տեմպերը պահպանվել են 2012 թ. երրորդ եռամսյակում և, ըստ ԿԲ գնահատումների, կազմել 15.3%: Վերջինս հիմնականում պայմանավորվել է արդյունաբերության ճյուղում աճի բարձր տեմպերի շարունակականությամբ: Արտահանման գների նվազման տեմպերի արագացման պայմաններում²² ապրանքների և ծառայությունների արտահանման դոլարային արժեքը պահպանվել է նախորդ տարվա նույն եռամսյակի մակարդակում:

Ներքին տնտեսության ակտիվության աճի տեմպերի արագացման և ներմուծման գների տ/տ նվազման դանդաղման պայմաններում ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական աճի տեմպերը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում բավականաչափ դանդաղել են և, ըստ ԿԲ գնահատումների, կազմել տ/տ 3.6%: Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման դոլարային արժեքը²³ ընթացիկ եռամսյակում նվազել է տ/տ 5.1%-ով:

Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների ներհոսքի աճը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում կազմել է տ/տ 9.1%՝ արտահոսքի տ/տ 2.8% աճի պարագայում: Արդյունքում՝ ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքի աճը կազմել է տ/տ 10.2%: Վերջինս հիմնականում կրում է 2012 թ. երրորդ եռամսյակում Ռուսաստանի տնտեսության զարգացումների ազդեցությունը:

3.2.3. Աշխատանքի շուկա²⁴

2012 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում միջին ամսական անվանական աշխատավարձի աճի և գործազրկության նվազման տեմպերը գնահատվում են կանխատեսվածին համահունչ: Երկրորդ կիսամյակում աշխատավարձերի նույնաման աճը և գործազրկության նվազման շարունակականությունը համահունչ կլինեն արձանագրվող տնտեսական ակտիվությանը, արդյունքում՝ 2012 թվականին աշխատանքի շուկայում գնաճի վրա ազդող էական անհավասարակշռություններ չեն առաջանա:

²¹ Արտահանման և ներմուծման իրական աճի ցուցանիշները 77 ԿԲ գնահատումներն են:

²² Հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին արտահանման (ՖՕՔ) աճը կազմել է տ/տ 6.0%: Ծառայությունների արտահանման 2012 թ. երրորդ եռամսյակի ցուցանիշը կանխատեսում է:

²³ Հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին ներմուծման (ՍԻՖ) աճը կազմել է 1.2%: Ծառայությունների ներմուծման 2012 թ. երրորդ եռամսյակի ցուցանիշը կանխատեսում է:

²⁴ Աշխատանքի շուկայի՝ 2012 թվականի տվյալները 77 ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2012 թվականի առաջին կիսամյակի և սեպտեմբեր, հոկտեմբեր ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի գնահատումները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2012 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում միջին անվանական աշխատավարձն աճել է 5.5%-ով՝ արտահայտելով մասնավոր հատվածում աշխատավարձերի աճը և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող որոշ կազմակերպություններում աշխատավարձերի չափավոր աճը, ինչի պարագայում աշխատավարձերի իրական աճը կազմել է 3.1%: Մասնավոր հատվածում անվանական աշխատավարձերի աճի վրա էական ազդեցություն է ունեցել արդյունաբերության և ծառայությունների ծյուղերում արտադրողականության շարունակական աճը և տնտեսական աճին զուգընթաց՝ աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկի ավելացումը: Այս պարագայում աշխատավարձերի աճը 2012 թվականին գնահատվում է 5.7%, իսկ իրական աշխատավարձի աճը՝ 3.2%:

Աշխատուժի աճող պահանջարկի պայմաններում գործազրկության միջին նակարդակը 2012 թվականի առաջին կիսամյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, նվազել է 1.3 տոկոսային կետով և կազմել 18.8%: Տնտեսական աճի շարունակականության արդյունքում տարվա երկրորդ կիսամյակում կշարունակվի գործազրկության նվազման գործընթացը և տարվա համար կկազմի 17.2%՝ նվազելով նախորդ տարվա համեմատ 1.2 տոկոսային կետով:

Աշխատանքի շուկայի վերը նշված զարգացումների պայմաններում հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում տնտեսությունում էական անհավասարակշռություններ չեն նկատվել, մասնավորապես՝ իրական աշխատավարձի աճը համահունչ է եղել արտադրողականության աճին: Վերը նկարագրված զարգացումները կպահպանվեն մինչև տարեվերջ, հետևաբար կարելի է փաստել, որ 2012 թվականի ընթացքում աշխատանքի շուկայի ազդեցությունը գնաճի վրա կլինի չեզոք:

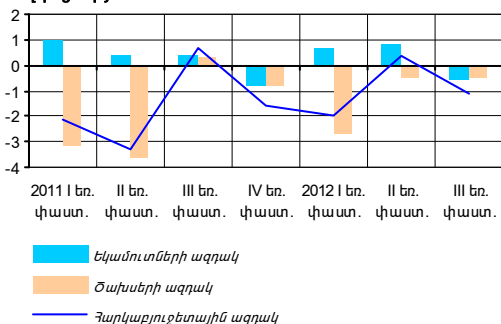
3. 2. 4. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն²⁵

2012 թվականի երրորդ եռամսյակում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը համախառն պահանջարկի վրա, ըստ հարկաբյուջետային ազդակի ցուցանիշի, գնահատվել է զսպող, որը ԿԲ կողմից կանխատեսվածի շրջանակում է: Վերջինս պայմանավորված է եկամուտների՝ 0.57 և ծախսերի՝ 0.51 զսպող ազդեցություններով: Երրորդ եռամսյակի փաստացի ծախսերը շեղվել են ինչպես պետական բյուջեի եռամսյակային համամասնությունների ծրագրից, այնպես էլ ԿԲ գնահատումից, ինչի հետևանքով ձևավորվել է ծախսերի շուրջ 17.0 մլրդ դրամի տնտեսում:

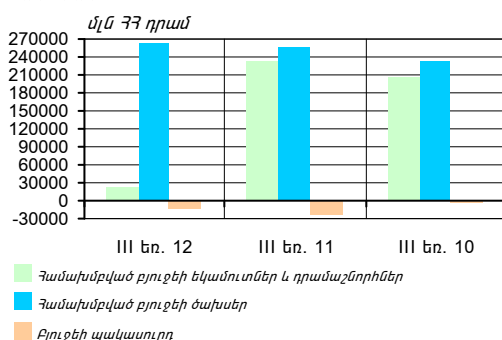
Հատկանշական է, որ 2012 թվականի երրորդ եռամսյակում ևս արձանագրված տնտեսական բարձր ակտիվությունն իր դրական ազդեցություն է ունեցել ծրագրված համամասնություններին համապատասխան՝ պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրումների ապահովման վրա:

Համախմբված բյուջեի եկամուտները նախորդ տարվա երրորդ եռամսյակի համեմատ ավելացել են 12.4%-ով կամ 27.0 մլրդ դրամով, որը հիմնականում ապահովվել է հարկային եկամուտների 14.2% աճի հաշվին: Ընդ որում՝ անուղղակի հարկերի աճը կազմել է տ/տ 19.0%, իսկ ուղղակի հարկերինը՝ 15.8%: Ուղղակի հարկերի կառուցվածքում աճ է արձանագրվել բոլոր հարկատեսակների մասով,

2012 թվականի երրորդ եռամսյակում հարկաբյուջետային ազդակն ունեցել է զսպող ազդեցություն

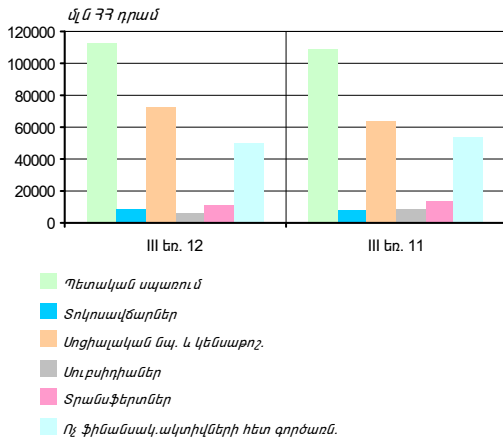

2012թ. երրորդ եռամսյակում արձանագրվել է պետական բյուջեի պակասուրդի նվազում՝ նախորդ տարիների նույն ժամանակահատվածի համեմատ

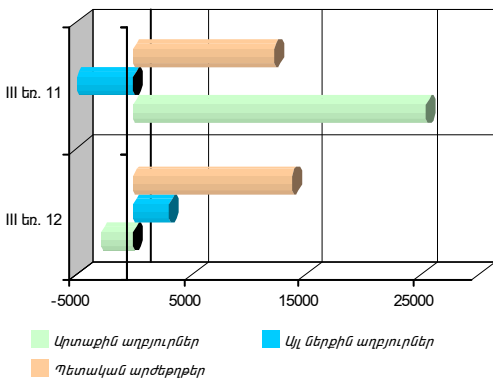

²⁵ Հարկաբյուջետային հատվածի վերլուծությունը կատարվել է երրորդ եռամսյակի նախնական փաստացի ցուցանիշների հիման վրա (ներառյալ ԾԻԳ-երի միջոցները) կազմված համախմբված բյուջեի ցուցանիշներով:

ՀՀ բյուջեի ծախսերի մեջ 2012 թ. երրորդ եռամսյակում հիմնականում նվազել են սուբսիդիաները, դրամաշնորհները և կապիտալ ծախսերը

2012 թվականի երրորդ եռամսյակում բյուջեի պակասուրդը ֆինանսավորվել է ներքին աղբյուրների հաշվին

մասնավորապես՝ շահութահարկի աճը կազմել է 27.0%, իսկ եկամտահարկի աճը՝ 9.2%:

Երրորդ եռամսյակում ՀՀ համախմբված բյուջեի ծախսերը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, ավելացել են շուրջ 2.0%-ով: Ընդ որում՝ ընթացիկ ծախսերն ավելացել են տ/տ 4.5%-ով, որտեղ **պետական սպառումը** տ/տ աճել է 2.8%-ով: **«Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ» հոդվածի գծով կամ կապիտալ ծախսերը** նվազել են 7.6%-ով: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված է արտաքին ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրերով նախատեսված միջոցների թերստացումով:

Եկամուտների և ծախսերի վերը նշված ցուցանիշների պարագայում երրորդ եռամսյակում ձևավորված բյուջեի պակասուրդը կազմել է 14.0 մլրդ դրամ կամ եռամսյակի համար նախատեսվածի 47.3 %-ը:

Ամփոփելով ինն ամիսների արդյունքները՝ նշենք, որ, տնտեսական ակտիվությամբ պայմանավորված, պետական բյուջեի եկամուտները ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ գերակատարվել են մոտ 4.5 մլրդ դրամով, իսկ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ եկամուտների աճը կազմել է 7.4% կամ 45.8 մլրդ դրամ: Պետական ծախսերը (ԾԻԳ-երի միջոցները ներառյալ) նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են մոտ 1%-ով:

Ինն ամիսների արդյունքում բյուջեի պակասուրդը կազմել է 33.5 մլրդ դրամ կամ տարեկան ծրագրվածի մոտ 25.3%-ը:

Ընդհանուր առմամբ, ինն ամիսներին իրականացված հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը ամբողջական պահանջարկի վրա, ըստ հարկաբյուջետային ազդակի ցուցանիշի, գնահատվել է 0.8 զսպող:

Ինչ վերաբերում է տարեկան ցուցանիշներին, ապա հարկաբյուջետային հատվածի ինն ամիսների փաստացի զարգացումների և պետական բյուջեի IV եռամսյակի ծրագրի ապահովման պարագայում հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ամբողջական պահանջարկի վրա կունենա մոտ 1.1 զսպող ազդեցություն: Բյուջեի կատարման գործընթացը կամփոփվի պետական բյուջեի եկամուտների ծրագրված համամասնությունների ապահովմամբ և ծախսերի որոշակի տնտեսումներով (տարեկան ծրագրված ցուցանիշի մոտ 4.0%-ի չափով): Արդյունքում՝ պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը օրենքով նախատեսված 3.1%-ի փոխարեն կկազմի 2.0-2.2%:

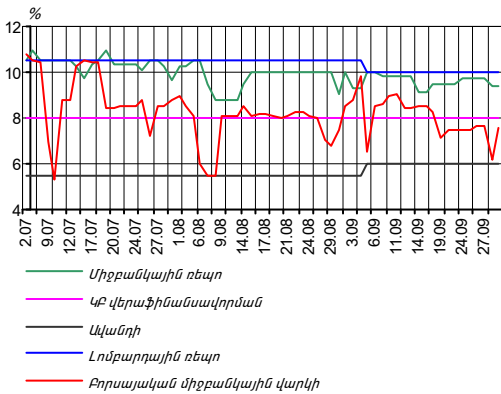
3.3. Փող և ֆինանսական շուկայի զարգացումներ

3.3.1. Տոկոսադրույքներ

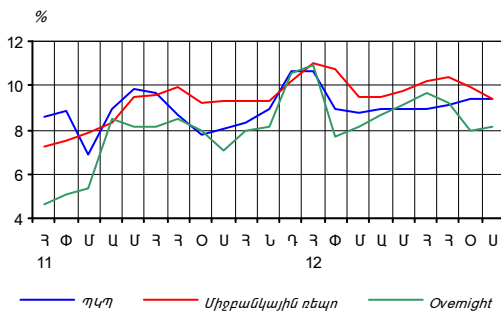
2012 թ. երրորդ եռամսյակում ԿԲ խորհուրդը վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը թողել է անփոփոխ՝ սահմանելով 8.0%, սակայն հերթական անգամ (նախորդը՝ հունիսին) կրճատել է քաղաքականության տոկոսադրույքից մշտական հնարավորության գործիքների տոկոսադրույքների տարբերությունը. ԿԲ-ում ներդրված միջոցների և լոնքարդային ռեպո համաձայնագրերի տոկոսադրույքները սահմանվել են համապատասխանաբար 6.0% և 10.0%: Վերջինս նպատակ էր հետապնդում նվազեցնելու ֆինանսական շուկայում տոկոսադրույքների տատանողականությունը:

Երրորդ եռամսյակում ԿԲ հիմնական գործիքի՝ ռեպո համաձայնագրերի ընդհանուր ծավալը կազմել է 489.0 մլրդ դրամ՝ 9.03% միջին

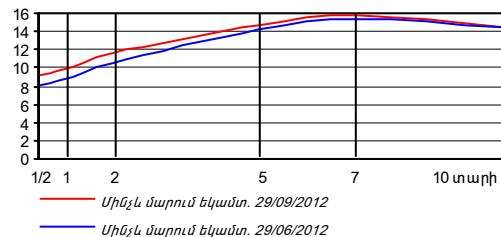
Եռամսյակի ընթացքում դրսևորվել է կարճաժամկետ տոկոսադրույքների նվազման միտում

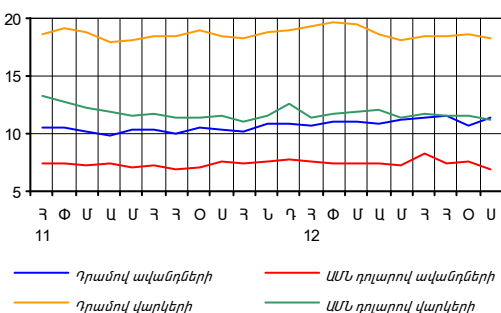
Միջբանկային ռեպո և բորսայական վարկերի տոկոսադրույքները նվազել են եռամսյակի ընթացքում

Պետական պարտատոմսերի տոկոսադրույքների որոշակի աճ է դրսևորվել նաև երկրորդային շուկայում

ԱՄՆ դոլարով վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքները եռամսյակի ընթացքում նվազել են

Եռամսյակային տոկոսադրույքով, որը ցածր է նախորդ եռամսյակի ցուցանիշից 1.26 տոկոսային կետով: Կառուցվածքային երկարաժամկետ ռեպո համաձայնագրերի ծավալը եռամսյակի ընթացքում կազմել է շուրջ 1.5 մլրդ դրամ՝ միջին 10.28%-ով (երկրորդ եռամսյակի միջինը՝ 9.6%): Երրորդ եռամսյակի ընթացքում ԿԲ-ն իրականացրել է նաև հակադարձ ռեպո գործառնություններ, որոնց ընդհանուր ծավալը կազմել է մոտ 60.0 մլրդ դրամ՝ նախորդ եռամսյակի միջինի նկատմամբ անփոփոխ՝ 7.98%-ով:

Երրորդ եռամսյակում առևտրային բանկերի հետ կնքված լոմբարդային ռեպո համաձայնագրերի ծավալն ավելի քան 5 անգամ ցածր է եղել նախորդ եռամսյակի ցուցանիշից՝ կազմել է 32.5 մլրդ դրամ, իսկ ԿԲ-ում ներդրված դրամական միջոցների ծավալն ավելի քան երկու անգամ է ցածր եղել նախորդ եռամսյակի ցուցանիշից և կազմել է 158.2 մլրդ դրամ:

Ավանդային սակարկությունների (2012 թվականի առաջին եռամսյակում ներդրված մոր գործիք) ծավալը երրորդ եռամսյակում կազմել է 48.0 մլրդ դրամ՝ նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազելով 20 մլրդ դրամով:

Եռամսյակի ընթացքում բորսայական միջբանկային վարկերի (overnight) ընդհանուր ծավալը կազմել է մոտ 1.745 մլրդ դրամ՝ նախորդ եռամսյակի համեմատ մնալով գրեթե անփոփոխ, իսկ միջին տոկոսադրույքը նվազել է 0.77 տոկոսային կետով՝ կազմելով 8.39%:

2012 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում միջբանկային և ներբանկային շուկաներում կնքված ռեպո համաձայնագրերի ընդհանուր ծավալը, նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազելով 47.6 մլրդ դրամով, կազմել է 238.3 մլրդ դրամ: Չնայած շուկայական ռեպո տոկոսադրույքի եռամսյակային միջին ցուցանիշը նախորդ եռամսյակի միջինի նկատմամբ էականորեն չի փոխվել (կազմել է 10.4%), սակայն եռամսյակի ընթացքում դրսևորվել է նվազման միտում. սեպտեմբերի միջին տոկոսադրույքը հունիսի միջինի նկատմամբ նվազել է 0.4 տոկոսային կետով և կազմել 10.12%:

Առևտրային բանկերի միջև կնքված ռեպո համաձայնագրերի տեսակարար կշիռը ռեպո համաձայնագրերի ընդհանուր ծավալում զգալիորեն նվազել է. կազմել է մոտ 20%՝ նախորդ եռամսյակի 37%-ի փոխարեն: Միջբանկային ռեպո շուկայում եռամսյակի միջին տոկոսադրույքը, նախորդ եռամսյակի միջինի համեմատ, մնացել է գրեթե անփոփոխ՝ կազմել է 9.98%:

ՀՀ պետական (զանձապետական) կարճաժամկետ պարտատոմսերի թողարկման ընդհանուր ծավալը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում կազմել է 12.0 մլրդ դրամ (նախորդ եռամսյակում՝ 11.0 մլրդ դրամ): Պարտատոմսերի նկատմամբ ձևավորված պահանջարկը կազմել է թողարկման ծավալի 134%-ը, որի պարագայում տեղաբաշխվել է մոտ 11.0 մլրդ դրամի պարտատոմս: Եռամսյակի ընթացքում պահպանվել է տոկոսադրույքի՝ դեռևս նախորդ եռամսյակում դրսևորված աճի միտումը: Արդյունքում՝ եռամսյակի միջին տոկոսադրույքը կազմել է 9.35%՝ աճելով 0.4 տոկոսային կետով:

Ինչպես ցույց է տալիս եկամտաբերության կորերի ուսումնասիրությունը, կորի դիրքի փոփոխությունը հիմնականում պայմանավորված է կորի զուգահեռ տեղաշարժով՝ ի հաշիվ պարտատոմսերի եկամտաբերությունների՝ միջին հաշվով մոտ 0.65 տոկոսային կետով աճի կորի գրեթե ողջ երկայնքով: Եկամտաբերության կորի թեքության նվազումը եղել է ոչ էական՝ 0.38-ից՝ 0.32:

Բանկային համակարգում ՀՀ դրամով և ԱՄՆ դոլարով վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքները դրսևորվել են հետևյալ միտումները. ՀՀ դրամով վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքները 2012 թ. երրորդ եռամսյակում, նախորդ եռամսյակի համեմատությամբ,

գրեթե չեն փոփոխվել և համապատասխանաբար կազմել են 18.4% և 11.2%, իսկ ԱՄՆ դոլարով վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքները նվազել են յուրաքանչյուրը շուրջ 0.3 տոկոսային կետով և համապատասխանաբար կազմել 11.4% և 7.3%:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում ՀՀ դրամով և ԱՄՆ դոլարով վարկերի միջին տոկոսադրույքների տարբերությունը կազմել է 7.0 տոկոսային կետ (նախորդ եռամսյակում՝ 6.7): Ավելացել է նաև ՀՀ դրամով և ԱՄՆ դոլարով ավանդների միջին տոկոսադրույքների տարբերությունը և կազմել 3.9 տոկոսային կետ (նախորդ եռամսյակում՝ 3.5):

Երրորդ եռամսյակում և՛ ՀՀ դրամով, և՛ ԱՄՆ դոլարով վարկերի ու ավանդների միջին տոկոսադրույքների տարբերությունները մնացել են գրեթե անփոփոխ և համապատասխանաբար կազմել 7.2 և 4.1 տոկոսային կետ:

3.3.2. Փող և վարկ

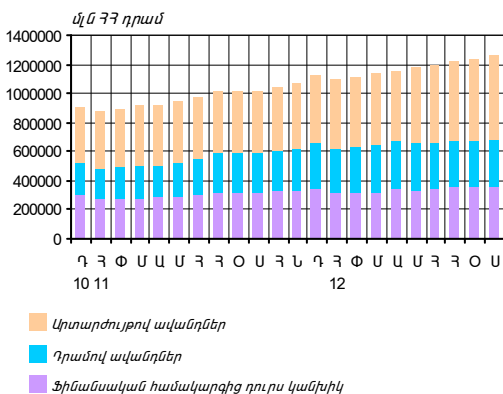
Երրորդ եռամսյակի ընթացքում դրամավարկային միջավայրը բնութագրվել է հետևյալ միտումներով. դրամային ավանդներն ավելացել են 5.6%-ով (17.7 մլրդ դրամ), ինչը գրեթե ամբողջությամբ պայմանավորվել է ցպահանջ դրամային ավանդների աճով: Ըստ գնահատումների՝ դրամով ավանդների տարեկան աճը կկազմի շուրջ 10%: Արտարժութային ավանդները եռամսյակի ընթացքում ավելացել են 6.9%-ով կամ 37.5 մլրդ դրամով (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ աճել են 10.0%-ով)՝ հիմնականում ժամկետային ավանդների հաշվին, որոնք հավասարաչափ բաշխվել են տնային տնտեսությունների և ձեռնարկությունների միջև: Արդյունքում՝ դոլարայնացման մակարդակի (արտարժութային ավանդներ/փողի զանգված) աճը եռամսյակի ընթացքում կազմել է 0.4 տոկոսային կետ: Արտարժութային ավանդների տարեկան աճը գնահատվում է մինչև 30%:

Փողի զանգվածը երրորդ եռամսյակում ավելացել է 6.0%-ով և կազմել 1.3 տրլն դրամ, իսկ դրամային զանգվածը՝ 5.2%-ով՝ կազմելով 689.0 մլրդ դրամ: Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ փողի զանգվածի տարեկան աճը կկազմի ավելի քան 15%, իսկ դրամային զանգվածինը՝ մինչև 10%:

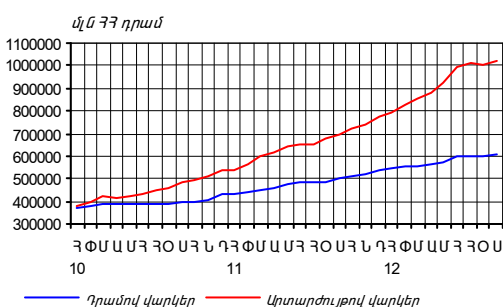
2012 թվականի երրորդ եռամսյակում արձանագրվել է վարկավորման աճի տեմպի զգալի դանդաղում. աճը կազմել է 2.0% (30.7 մլրդ դրամ): Վարկավորման կառուցվածքում եռամսյակի ընթացքում գերակշռել են արտարժույթով վարկերը, որոնց աճը կազմել է 2.1% (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ աճել են 4.8%-ով): Արտարժույթով վարկերը տրամադրվել են հիմնականում մասնավոր ձեռնարկություններին, իսկ դրամով վարկերը, որոնց աճը եռամսյակի ընթացքում կազմել է շուրջ 1.8% (12.9 մլրդ դրամ), հավասարաչափ տրվել են տնային տնտեսություններին և ձեռնարկություններին:

«ՀՀ բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերի պայմանների վերաբերյալ» երրորդ եռամսյակում կատարված հարցման արդյունքների հիման վրա գնահատված վարկավորման առաջարկի, պահանջարկի, վարկերի հասանելիության և հաճախորդների վարկունակության ինդեքսների համաձայն 2012 թ. երրորդ եռամսյակում նվազել են բոլոր վարկատեսակների գծով պահանջարկի և առաջարկի աճի տեմպերը: Սակայն չորրորդ եռամսյակում, որպես կանոն, սպասվում է բիզնես և սպառողական վարկերի գծով պահանջարկի աճ: Միևնույն ժամանակ, երրորդ եռամսյակի ընթացքում պարզեցվել են վարկավորման պայմանները, ընթացակարգերը՝ բոլոր վարկատեսակների գծով, բացառությամբ

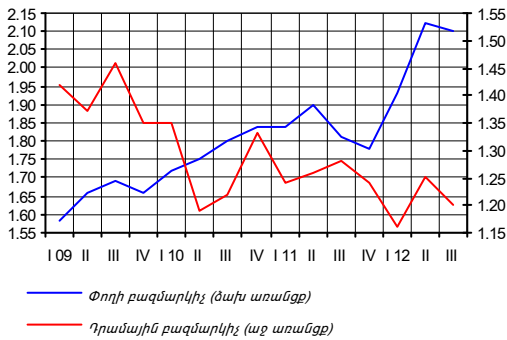
2012 թվականի երրորդ եռամսյակում արտարժույթով ավանդների աճը գերազանցել է դրամային ավանդների աճը

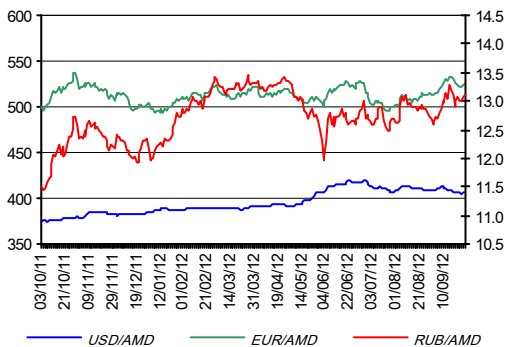
2012 թվականի երրորդ եռամսյակում վարկավորման ծավալների աճը կրկին ապահովվել է արտարժույթային վարկերի աճի հաշվին

Փողի և դրամային բազմարկիչները

ՀՀ դրամի փոխարժեքի դինամիկան ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուսական ռուբլու նկատմամբ՝ մեկ տարվա ընթացքում

սպառողական վարկերի: Վարկավորման պայմանների այս զարգացումների պարագայում վարկավորման տարեկան աճը գնահատվում է 25%-ի շրջանակում:

Դրամավարկային ցուցանիշների 12-ամսյա միտումները երրորդ եռամսյակի արդյունքում ունեցել են հետևյալ դրսևորումները. դրամային ավանդներն ավելացել են 22.8%-ով, արտարժույթային ավանդները՝ 34.9%-ով (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ աճել են 23.5%-ով), որը հանգեցրել է դրամային նկատմամբ փողի զանգվածի առաջանցիկ աճի՝ համապատասխանաբար 24.2%-ով և 16.4%-ով: Արդյունքում՝ դոլարայնացման մակարդակը սեպտեմբերի վերջին կազմել է 45.6%՝ ավելանալով տ/տ 3.6 տոկոսային կետով: Տնտեսության վարկավորման աճը կազմել է տ/տ 31.6%:

Փողի և դրամային բազմարկիչները երրորդ եռամսյակում համապատասխանաբար կազմել են 2.1 և 1.2՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 1.8 և 1.3-ի փոխարեն:

3.3.3. Փոխարժեք

ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի միջին շուկայական փոխարժեքը 2012թ. երրորդ եռամսյակի վերջին կազմել է 406.25 դրամ. նախորդ եռամսյակի վերջի համեմատ դրամի արժևորումը կազմել է 2.9%:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում ՀՀ դրամի վարքագիծը ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուսական ռուբլու նկատմամբ

ՀՀ դրամի փոխարժեքի շարժը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում			
Արժույթային զույգ	Փոխարժեք 30.06.2012-ի դրությամբ (ՀՀ դրամ)	Փոխարժեք 30.09.2012-ի դրությամբ (ՀՀ դրամ)	% (արժևորում +, արժեզրկում -)
USD/AMD	418.01	406.25	+2.89
EUR/AMD	525.61	525.73	-0.02
RUB/AMD	12.68	13.12	-3.35

ՀՀ դրամի 2012 թ. երրորդ եռամսյակի միջին փոխարժեքի շարժը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ			
Արժույթային զույգ	2011 թ. երրորդ եռամսյակի միջին փոխարժեք	2012 թ. երրորդ եռամսյակի միջին փոխարժեք	% (արժևորում +, արժեզրկում -)
USD/AMD	368.45	410.66	-10.28
EUR/AMD	521.12	513.56	+1.47
RUB/AMD	12.68	12.85	-1.30

Եռամսյակի ընթացքում արժույթային շուկայում ԱՄՆ դոլար - ՀՀ դրամ գործառնությունների համախառն ծավալը կազմել է 2724 մլն ԱՄՆ դոլար, որը 6.2%-ով ավելի է նախորդ եռամսյակի ցուցանիշից (2564 մլն ԱՄՆ դոլար):

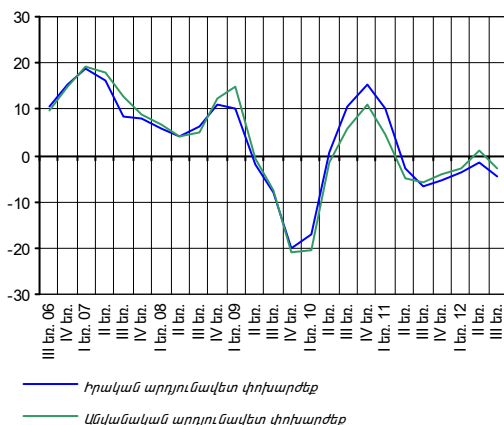
Եվրո - ՀՀ դրամ գործառնությունների շուկայում իրականացված գործարքների համախառն ծավալը կազմել է 252.3 մլն եվրո՝ նախորդ եռամսյակի 507.4 մլն եվրո ծավալի փոխարեն:

Արժույթային շուկայում ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրամի փոխարժեքի կտրուկ տատանումները մեղմելու նպատակով ՀՀ կենտրոնական բանկը երրորդ եռամսյակում ՀՀ առևտրային բանկերից գնել է 35.9 մլն ԱՄՆ դոլար:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում ՀՀ դրամի անվանական արդյունավետ փոխարժեքը արժեզրկվել է եռ/եռ 0.6%-ով: Վերջինս պայմանավորվել է ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի 2.2% միջին եռամսյակային արժեզրկմամբ և առևտրային գործընկեր երկրների արժույթների՝ ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ միջինում շուրջ 1.6% արժեզրկմամբ²⁶:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում անվանական արդյունավետ փոխարժեքը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ արժեզրկվել է 2.7%-ով, ընդ որում՝ ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար միջին փոխարժեքի տ/տ 10.2% արժեզրկումը մասամբ չեզոքացվել է առևտրային գործընկեր երկրների արժույթների՝ ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ միջինում 8.3% արժեզրկմամբ: ՀՀ դրամի անվանական արդյունավետ փոխարժեքի եռ/եռ 0.6% արժեզրկման պարագայում ՍԳԻ-ով հաշվարկված իրական արդյունավետ փոխարժեքը միջինում արժեզրկվել է եռ/եռ 4%-ով, ընդ որում՝ Հայաստանում արձանագրվել է միջինում եռ/եռ 2.8% գնանկում, իսկ գործընկեր երկրներում արձանագրվել է միջին կշռված եռ/եռ 0.7% գնաճ:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում իրական փոխարժեքը շարունակել է արժեզրկվել

Աճը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ	III եռ. 2011	IV եռ. 2011	I եռ. 2012	II եռ. 2012	III եռ. 2012
Իրական արդյունավետ փոխարժեք (ՍԳԻ) (+ արժևորում)	-6.9	-5.2	-3.6	-1.5	-4.4
ՀՀ միջին գնաճ	5.1	4.4	3.4	1.0	2.3
ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար (+ արժևորում)	-0.9	-5.3	-5.7	-6.8	-10.2
Գործընկեր երկրների միջին կշռված գնաճ	5.7	5.2	4.2	3.5	4.0
Գործընկեր երկրների միջին կշռված (+ արժևորում)	5.1	-1.2	-3.2	-8.4	-8.3

Իրական փոխարժեքի արժևորում = ՀՀ գնաճ + ՀՀ անվանական փոխարժեքի արժևորում - Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված գնաճ - Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված անվանական փոխարժեքի արժևորում:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում իրական արդյունավետ փոխարժեքը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ արժեզրկվել է միջինում 4.4%-ով՝ գործընկեր երկրներում առաջանցիկ գնաճի պարագայում, և առևտրային գործընկեր երկրների արժույթների ավելի ցածր արժեզրկմամբ՝ ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար միջին փոխարժեքի արժեզրկման համեմատ: Նշենք, որ գործընկեր երկրների միջին կշռված գնաճը կազմել է 4%, իսկ ՀՀ միջին եռամսյակային գնաճը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ կազմել է 2.3%, և նշված գնաճերի տարբերությունը նպաստել է իրական փոխարժեքի արժեզրկմանը:

3.4. Վճարային հաշվեկշիռ

2012 թ. երրորդ եռամսյակում, տնտեսական ակտիվության աճի բարձր տեմպերի պահպանման պարագայում, ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ նվազել է: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ընթացիկ հաշվի դիրքի լավացումը հիմնականում պայմանավորվել է առևտրի հաշվեկշռի պակասուրդի նվազմամբ և ֆիզիկական ան-

²⁶ Ցուցանիշը վերաբերում է հիմնական առևտրային գործընկեր երկրների արժույթների կշռված միջինին:

ծանց դրամական փոխանցումների աճով: Կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը թեև նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ նվազել է, սակայն գերազանցել է ընթացիկ հաշվի պակասուրդը:

3.4.1. Ընթացիկ հաշիվ

2012թ. ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՅՆԱ ցուցանիշը գնահատվում է շուրջ 9.0%-ի նախորդ տարվա 10.9%-ի փոխարեն: 2012թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում համաշխարհային տնտեսության վերականգնման տեմպերի դանդաղման և ներքին տնտեսության ակտիվության աճի բարձր տեմպերի պահպանման պարագայում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նվազել է տ/տ 68.5 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 107.5 մլն ԱՄՆ դոլար: 2012 թ. հունվար-սեպտեմբերին, ըստ ԿԲ գնահատումների, ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՅՆԱ ցուցանիշը նվազել է 1.5 տոկոսային կետով:

Ապրանքային հաշվեկշռի պակասուրդը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում նվազել է 60.7 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 461.9 մլն ԱՄՆ դոլար: Թույլ արտաքին պահանջարկի և արտահանման գների նվազման պայմաններում, այնուամենայնիվ, արձանագրվել է ապրանքների արտահանման իրական ծավալների բարձր աճ, ինչը հիմնականում պայմանավորվել է ՀՀ արդյունաբերության ճյուղում աճի բարձր տեմպերի պահպանմամբ: Արտահանման գների նվազման պայմաններում ապրանքների արտահանման դոլարային արժեքը նախորդ տարվա երրորդ եռամսյակի համեմատ²⁷ նվազել է 5.3%-ով: Արտահանման դոլարային արժեքի նվազումը հիմնականում պայմանավորվել է «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր», «Վերգետնյա օդային և ջրային տրանսպորտի միջոցներ» և «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախմբերի համապատասխանաբար 5.7, 5.4 և 3.2 տոկոսային կետ բացասական նպաստմամբ: Միևնույն ժամանակ, «Պատրաստի սննդի արտադրանք» ապրանքախումբն ունեցել է 5.1 տոկոսային կետ դրական նպաստում²⁸:

Ներքին տնտեսության ակտիվության աճի բարձր տեմպերի պահպանման և ներմուծման դոլարային գների նվազման տեմպերի դանդաղման պայմաններում, 2012 թ. երրորդ եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, արձանագրվել է ապրանքների ներմուծման իրական աճի ցածր տեմպ, իսկ դոլարային արժեքը նվազել է տ/տ 8.7%-ով: Ապրանքների ներմուծման²⁹ դոլարային արժեքի նվազումը հիմնականում պայմանավորվել է «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» և «Պատրաստի սննդի արտադրանք» ապրանքախմբերի համապատասխանաբար 4.1 և 1.5 տոկոսային կետ բացասական նպաստմամբ: «Բուսական ծագման արտադրանք» ապրանքախմբի ներմուծումն ունեցել է 1.9 տոկոսային կետ դրական նպաստում:

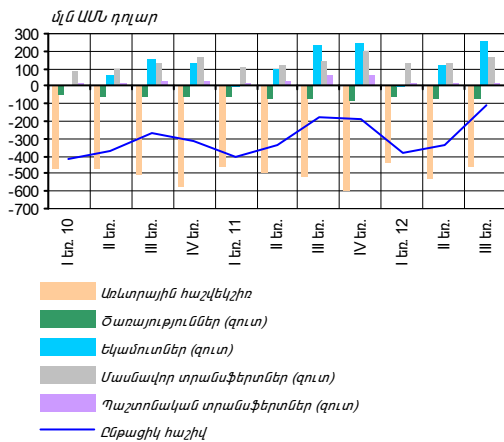
Արտաքին առևտրի աշխարհագրական բաշխվածության առումով՝ առևտրային հաշվեկշռի նվազումը հիմնականում պայմանավորվել է «Այլ երկրներ» խմբի հետ առևտրային հաշվեկշռի պակասուրդի տ/տ

²⁷ Վերջինս պայմանավորվել է նաև 2011 թ. սեպտեմբերին «Վերգետնյա, օդային և ջրային տրանսպորտի միջոցներ» ապրանքախմբի՝ 20.0 մլն ԱՄՆ դոլարի արտահանմամբ:

²⁸ Արտահանման և ներմուծման ճյուղային և աշխարհագրական բացվածքը ներկայացված է համապատասխանաբար ՖՕԲ և ՄԻՖ գներով:

²⁹ 2012 թ. երրորդ եռամսյակում ներմուծման գրեթե բոլոր ապրանքախմբերում արձանագրվել է տ/տ նվազում:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ նվազել է

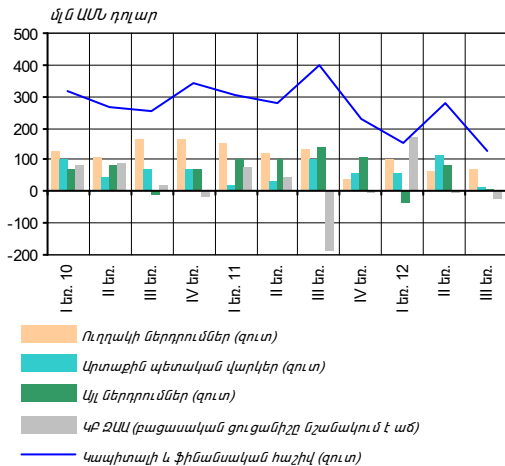
92.0 մլն ԱՄՆ դոլարով նվազմամբ: Վերջինս հիմնականում պայմանավորվել է Չինաստանի, Թուրքիայի հետ առևտրային հաշվեկշռի պակասուրդի նվազմամբ, իսկ Շվեյցարիայի հետ ձևավորվել է առևտրային հաշվեկշռի հավելուրդ:

Ծառայությունների հաշվեկշռի պակասուրդը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում նվազել է տ/տ 6.0 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 70.7 մլն ԱՄՆ դոլար: Ապրանքների հաշվեկշռի պակասուրդի նվազման արդյունքում գնահատվել է տրանսպորտային ծառայությունների հաշվեկշռի պակասուրդի նվազում, մինչդեռ տուրիզմի հաշվեկշռի պակասուրդի տ/տ ցուցանիշը կավելանա: Ծառայությունների արտահանման և ներմուծման աճը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում համապատասխանաբար կազմել է տ/տ 8.5% և 4.9%:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների³⁰ տ/տ աճի տեմպերը պահպանվել են՝ հիմնականում պայմանավորված Ռուսաստանի տնտեսության զարգացումներով³¹: 2012 թ. երրորդ եռամսյակում սեզոնային արտագնա աշխատողներից ստացված եկամուտների զուտ ներհոսքն ավելացել է տ/տ 10.0%-ով և կազմել 371.9 մլն ԱՄՆ դոլար, ինչը բավականաչափ գերազանցել է եկամուտ ներդրումներից հոդվածով զուտ արտահոսքը: Արդյունքում՝ եկամուտներ հոդվածով արձանագրվել է 251.7 մլն ԱՄՆ դոլարի զուտ ներհոսք: Մասնավոր տրանսֆերտների զուտ ներհոսքը ընթացիկ եռամսյակում ավելացել է տ/տ 17.3%-ով և կազմել 162.9 մլն ԱՄՆ դոլար:

3.4.2. Կապիտալի և ֆինանսական հաշիվ³²

2012 թ. երրորդ եռամսյակում կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը տ/տ նվազել է գերազանցելով ընթացիկ հաշվի պակասուրդը

2012 թ. երրորդ եռամսյակում կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը նվազել է տ/տ 268.8 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 129.0 մլն ԱՄՆ դոլար: Վերջինս գերազանցել է ընթացիկ հաշվի պակասուրդը, ինչի արդյունքում ՀՀ կենտրոնական բանկի զուտ արտաքին ակտիվները 2012 թ. երրորդ եռամսյակում ավելացել են 21.5 մլն ԱՄՆ դոլարով:

Կապիտալ տրանսֆերտների զուտ ներհոսքի ծավալները 2012 թ. երրորդ եռամսյակում կազմել են 29.8 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա նույն եռամսյակի 24.1 մլն ԱՄՆ դոլարի փոխարեն:

Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների զուտ ներհոսքը ընթացիկ եռամսյակում կազմել է 74.1 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա նույն եռամսյակի 133.1 մլն ԱՄՆ դոլար զուտ ներհոսքի փոխարեն: Պետական վարկերի զուտ ներհոսքը 2012թ. երրորդ եռամսյակում կազմել է 14.4 մլն ԱՄՆ դոլար (նախորդ տարվա նույն եռամսյակում՝ 100.5 մլն ԱՄՆ դոլար):

2012 թ. երրորդ եռամսյակում մասնավոր հատվածի զուտ արտաքին ակտիվները նվազել են 10.8 մլն ԱՄՆ դոլարով: Այդ թվում՝ այլ մասնավոր հատվածի (առանց բանկերի) զուտ արտաքին ակտիվներն ավելացել են 36.7 մլն ԱՄՆ դոլարով, իսկ բանկային հատվածի զուտ արտաքին ակտիվները՝ նվազել 47.5 մլն ԱՄՆ դոլարով:

³⁰ 2012 թ. երրորդ եռամսյակում արձանագրվել է բանկային համակարգի միջոցով ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքի տ/տ 11.1% աճ:

³¹ Ռուսաստանի տնտեսական աճը, ըստ Ռուսաստանի պետական վիճակագրական ծառայության նախնական գնահատականների, 2012թ. երրորդ եռամսյակում կազմել է տ/տ 2.9%:

³² 2012 թ. երրորդ եռամսյակի կապիտալի և ֆինանսական հաշվի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներն ու գնահատականներն են:

3.5. Արտաքին միջավայր

2012 թ. երրորդ եռամսյակը նշանավորվել է ԱՄՆ-ի և Եվրոմիության կողմից տնտեսական քաղաքականության որոշակի քայլերով՝ ուղղված տնտեսական աճի խթանման և պարտքային հիմնախնդիրների լուծմանը: Մասնավորապես, հատկանշական էր ԱՄՆ դաշնային պահուստային համակարգի կողմից երրորդ քանակական ընդլայնման որոշումը, ցածր տոկոսադրույքների քաղաքականության երկարաժողովը ևս մեկ տարով՝ մինչև 2015 թ., ինչպես նաև ԵԿԲ-ի կողմից հատուկ պայմաններով երկրորդային շուկայից պարտքային խնդիրներով երկրների պարտատոմսերի գնման որոշումը:

Ըստ ԱՄՅ գնահատումների՝ 2012 թ. համաշխարհային տնտեսական աճը կկազմի 3.3%՝ 2011 թ-ին գրանցված 3.8%-ի փոխարեն: Նման դանդաղումը հիմնականում պայմանավորվել է 2012 թ. **զարգացած երկրների տնտեսական աճի** 1.3%-ով դանդաղմամբ, որն իր ազդեցությունն է ունենում նաև զարգացող երկրների տնտեսական աճի վրա. 2012-ին այն գնահատվում է 5.3%՝ 2011թ-ին արձանագրված 6.2%-ի փոխարեն:

ԱՄՆ-ում 2012 թ. երրորդ եռամսյակում, նախորդ եռամսյակի համեմատ, տնտեսական աճը մնացել է գրեթե անփոփոխ, և գործազրկությունը պահպանվել է բարձր մակարդակում: Ըստ ԱՄՆ առևտրի դեպարտամենտի տնտեսական վերլուծությունների բյուրոյի նախնական գնահատումների՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում երրորդ եռամսյակում գրանցվել է եռ/եռ տարեկանացված 2.3% տնտեսական աճ՝ նախորդ եռամսյակի 2.1%-ի փոխարեն: Տնտեսական աճին հիմնականում դրական են նպաստել մասնավոր ծախսումները, ներդրումները և պետական ծախսումները, արտահանումը ունեցել է բացասական նպաստում, իսկ ներմուծումը նախորդ եռամսյակի համեմատ կրճատվել է: 2012 թվականի երրորդ եռամսյակում ԱՄՆ-ում արձանագրված միջին եռամսյակային գնաճը շարունակել է նվազել և կազմել է տ/տ 1.7%՝ նախորդ եռամսյակի 1.9%-ի փոխարեն: 2012 թ. ԱՄՆ տնտեսական աճը գնահատվում է մոտ 2.2%, որի պարագայում, այնուամենայնիվ, տնտեսությունը դեռևս ցածր է իր պոտենցիալ մակարդակից, իսկ գնաճը կկազմի շուրջ 2%:

Նշված պայմաններում ԱՄՆ ԴՊՀ-ն, հիմք ընդունելով ԱՄՆ-ում տնտեսության զարգացման սպասվող դանդաղ տեմպերը, շարունակել է ցածր տոկոսադրույքի, ինչպես նաև երկարաժամկետ տոկոսադրույքների իջեցմանն ուղղված քաղաքականությունը:

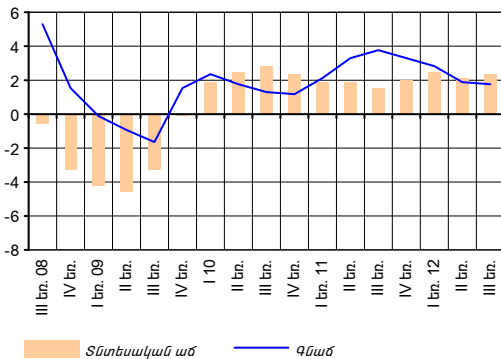
Համաձայն Եվրոստատի տվյալների՝ **Եվրոգոտում** 2012 թ. հուլիս-օգոստոսին արդյունաբերական արտադրությունը տ/տ նվազել է, ինչը փաստում է, որ երրորդ եռամսյակում ևս կշարունակվի տնտեսական աճի դանդաղումը: Ըստ ԱՄՅ կանխատեսումների՝ 2012 թ. Եվրոմիության տնտեսական անկումը գնահատվում է շուրջ 0.4%:

Եվրոգոտում սպառողական գների ինդեքսը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում միջինում գրանցել է տ/տ 2.5% աճ՝ գրեթե նույնը, ինչ նախորդ եռամսյակում: 2012 թ. Եվրոմիության միջին գնաճը գնահատվում է 2.3%, որը, այնուամենայնիվ, բարձր է նպատակային 2% թիրախից:

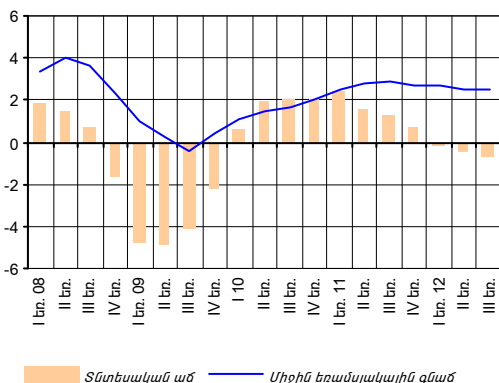
Չնայած գնաճի պահպանվող բարձր մակարդակին, Եվրոգոտում տնտեսական հիմնախնդիրների ներքո, Եվրոպական կենտրոնական բանկը եռամսյակի սկզբին 0.25 տոկոսային կետով իջեցրել է քաղաքականության տոկոսադրույքը՝ սահմանելով 0.75%:

Եռամսյակի ընթացքում **ԱՄՆ դոլարի վաղըագիծը** Եվրոյի նկատմամբ փոխվել է և, տևական արժևորումից հետո, օգոստոս-սեպտեմբերին դրսևորել արժեզրկման միտումներ: Այնուամենայնիվ, եռամսյակի ընթացքում ԱՄՆ դոլարը Եվրոյի նկատմամբ արժևորվել է

2012 թ. երրորդ եռամսյակում ԱՄՆ-ում տնտեսական ակտիվությունը շարունակել է դանդաղ վերականգնումը

Եվրոգոտում շարունակվել է տնտեսական աճի դանդաղումը

2.5%-ով, և ԱՄՆ դոլարի միջին փոխարժեքը կազմել է 1.25՝ մեկ եվրոյի դիմաց (տ/տ արժևորումը՝ 12.8%):

Ռուսաստանի տնտեսական աճի տեմպերը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում դանդաղել են՝ զնաճի տեմպերի արագացման պայմաններում: ԱՄՅ կողմից հոկտեմբերին վերանայված կանխատեսումների համաձայն՝ 2012 թ. տնտեսական աճի ցուցանիշը նվազեցվել է և կկազմի 3.7%: Ռուսաստանի պետական վիճակագրական ծառայության նախնական գնահատումների համաձայն՝ տնտեսական աճը երրորդ եռամսյակում կազմել է տ/տ 2.9%՝ նախորդ եռամսյակի 4.0%-ի փոխարեն: Տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղումը հիմնականում պայմանավորված է նախորդ տարվա երկրորդ կիսամյակի բարձր աճով: 2012 թ. երրորդ եռամսյակում ճյուղային զարգացումներում դրսևորվել են հետևյալ միտումները. արդյունաբերության ճյուղում աճի տեմպերը որոշակի ավելացել են և կազմել տ/տ 2.5%՝ նախորդ եռամսյակի 2.3%-ի փոխարեն: Մանրածախ առևտրի ճյուղում աճի տեմպերը դանդաղել են՝ երրորդ եռամսյակում կազմելով տ/տ 4.6%: Միաժամանակ, երրորդ եռամսյակում շինարարության ճյուղում արձանագրվել է տ/տ 2.7% նվազում:

2012 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, համաշխարհային և մերձին տնտեսությունների զարգացումներով պայմանավորված, ընթացիկ հաշվի դիրքը թուլացել է, իսկ կապիտալի արտահոսքը՝ դանդաղել: Ընթացիկ հաշվի հավելուրդը նվազել է տ/տ 4.8 մլրդ ԱՄՆ դոլարով և կազմել 13.0 մլրդ ԱՄՆ դոլար: Կապիտալի զուտ արտահոսքը կազմել է 9.0 մլրդ ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա նույն եռամսյակի 19.6 մլրդ ԱՄՆ դոլարի փոխարեն: Ընթացիկ եռամսյակում Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի պահուստներն ավելացել են 1.5 մլրդ ԱՄՆ դոլարով:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում վճարային հաշվեկշռի հոսքերի պարագայում ռուբլու փոխարժեքի վրա ճնշումները որոշակիորեն թուլացել են, ինչն արտահայտվել է Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի կողմից արժութային շուկայում միջամտությունների աստիճանական նվազմամբ (ԱՄՆ դոլարով միջամտությունների զուտ ծավալը երրորդ եռամսյակում կազմել է 1.88 մլրդ ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ եռամսյակի 2.5 մլրդ ԱՄՆ դոլարի փոխարեն): 2012 թ. երրորդ եռամսյակում ռուբլու փոխարժեքի արժեզրկումը կազմել է տ/տ 10.1%:

Տնտեսական աճի դանդաղմանը զուգահեռ, արձանագրվել է զնաճի տեմպերի արագացում: Սպառողական գների աճը հունիսի տ/տ 4.3%-ից սեպտեմբերին հասել է մինչև 6.5%-ի: Արդյունքում՝ երրորդ եռամսյակում զնաճը կազմել է տ/տ 6.0%՝ նախորդ եռամսյակի 3.8%-ի փոխարեն: Գների աճը պայմանավորվել է համաշխարհային շուկայում սննդի գների, ինչպես նաև կարգավորվող գների աճով: Նշենք, որ Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի 2012 թ. զնաճի նպատակային ցուցանիշը 5-6% է:

Նախորդ տարվա դեկտեմբերի տոկոսադրույքի փոփոխումից հետո միայն սեպտեմբերին է Ռուսաստանի կենտրոնական բանկը որոշում կայացրել 0.25 տոկոսային կետով բարձրացնել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը՝ սահմանելով 8.25%: Դրա համար հիմք է ծառայել զնաճային միջավայրի ընդլայնումը, որի պարագայում ավելացել են զնաճի միջնաժամկետ նպատակային ցուցանիշից շեղման ռիսկերը:

Չինաստանում շարունակվել է տնտեսական աճի տեմպի դանդաղումը և 2012 թ. երրորդ եռամսյակում արձանագրվել է 7.7%, իսկ միջին եռամսյակային զնաճը նախորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի համեմատ նվազել է՝ կազմելով տ/տ 1.9%: 2012 թ. Չինաստանի տնտեսական աճը գնահատվում է 7.8%՝ 2011-ի 9.2%-ի փոխարեն:

Համաշխարհային տնտեսության վերոնշյալ զարգացումների պայմաններում երրորդ եռամսյակում **նսկու գինը** աճել է 2.7%-ով՝ ձևավորվելով 1 տրոյական ունցիայի դիմաց միջինում 1657 ԱՄՆ դոլար (տ/տ նվազումը՝ 2.6%): 2012 թ. նսկու գնի տ/տ աճը գնահատվում է շուրջ 7.3%:

2012 թ. երրորդ եռամսյակում **միջազգային շուկայում նավթի գինը** դրսևորել է աճի միտում՝ հիմնականում պայմանավորված ԱՄՆ դաշնային պահուստային համակարգի կողմից երրորդ քանակական ընդլայնմամբ: 2012 թ. երրորդ եռամսյակում նավթի միջին գինը նախորդ եռամսյակի համեմատ աճել է 0.9%-ով՝ միջինում մեկ բարելի դիմաց կազմելով 110 ԱՄՆ դոլար (տ/տ նվազումը՝ 2.2%): Տարվա ընթացքում նավթի գինը դրսևորել է բարձր տատանողականություն՝ մեկ բարելի դիմաց 112 ԱՄՆ դոլար մակարդակի շուրջ: Այնուամենայնիվ, 2012 թ., նախորդ տարվա համեմատ, նավթի միջին գնի նվազումը գնահատվում է ընդամենը 1%: Արդյունաբերական մետաղներից՝ **պղնձի գինը** 2012 թ. երրորդ եռամսյակում նվազել է 1.5%-ով՝ մեկ տոննայի դիմաց միջինում կազմելով 7732 ԱՄՆ դոլար (տ/տ 14% նվազում): Ըստ նախնական գնահատումների՝ 2012 թ. պղնձի միջին գնի տ/տ նվազումը կկազմի 9%:

Պարենային որոշ ապրանքների միջազգային շուկաներում 2012 թ. երրորդ եռամսյակում առկա են եղել նշանակալի գնաճային միտումներ՝ պայմանավորված առաջարկի հետ կապված խնդիրներով: Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության (FAO) կողմից հրապարակվող պարենի գների ինդեքսը երրորդ եռամսյակում միջինում արձանագրել է եռ/եռ 3.7% աճ, որը դեռևս 6.7%-ով ցածր է նախորդ տարվա նույն եռամսյակի ցուցանիշից: **Ցորենի** միջազգային գները երրորդ եռամսյակում աճել են եռ/եռ 29.9%-ով՝ մեկ բուշելի դիմաց միջինում կազմելով 9.5 ԱՄՆ դոլար (տ/տ աճը՝ 10.7%)՝ պայմանավորված Ռուսաստանում, Ղազախստանում և ԱՄՆ-ում չոր եղանակային պայմանների հետևանքով բերքի կրճատմամբ: Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2012 թ. ցորենի միջազգային գինը կպահպանվի ընթացիկ բարձր մակարդակում և միջինում գրեթե հավասար կլինի 2011 թ. ցուցանիշին:

Շաքարավազի միջազգային գների ինդեքսը 2012 թ. երրորդ եռամսյակում նվազել է 1.4%-ով, որի պարագայում տ/տ նվազումը կազմել է 27.0%: Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2012 թ. միջին գինը շուրջ 15 - 18%-ով ցածր կլինի 2011 թ-ին ձևավորված միջին գնից: **Բրնձի** միջազգային գինը երրորդ եռամսյակում ավելացել է 2.4%-ով և միջին գինը մեկ ամերիկյան ցենտների (45.4 կգ) համար կազմել է 15.5 ԱՄՆ դոլար (տ/տ 9.3% նվազում): Այնուամենայնիվ, տարվա կտրվածքով գնահատվում է բրնձի գնի շուրջ 3% նվազում:

Այսպիսով, զարգացած երկրների պարտքային հիմնախնդիրների քաղաքական լուծումների վերաբերյալ անորոշությունների պայմաններում, համաշխարհային պահանջարկը մնում է ցածր, և հիմնական հումքային ապրանքների միջազգային շուկայում էական գնաճային միտումներ չեն նկատվում, իսկ հիմնական պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում առկա են միայն չեզոքացնող միտումներ. հացահատիկի շուկայում պահպանվում է հիմնարար լարվածությունը, իսկ շաքարավազի և բրնձի շուկաներում գրանցվել են գնանկումային միտումներ: